

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

A szerkesztésért felelős: *Kornfeld Gyula.*

Megjelenik minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. Izr. Tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 4 korona. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Györi Adolf** egyesületi pénztároshoz, VI. Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztőségi iroda: VII., Sip-utca 12. szám.

Tartalom: Államsegély. — Három kérdés című olvasmány módszeres tárgyalása. Irta *Léderer Ábrahám*. — Az új Tanterv és Utasítások. Az olvasókönyv. Irta *Maislís Ferenc*. — Tartsunk körüléseket! Irta *Lantos Simon*. — Az Izraeliták Országos Siketnéma Intézetének harmincéves múltja. Irta *Adler Simon*. — A szülői iskola (házi nevelés). Irta *Földes Lipót*. — Kisebb közlemények. Közli *Rózsa Ede*. — Tárca: A Thóra ünnepén. Irta *Klein Mór József*. — Egyesületi élet. — Könyvismertetések. — Hírek iskoláink életéből. — Vegyések — Szerkesztői üzenet. — Hirdetések.

Államsegély.

Mi sem bizonyítja jobban hitközségeink elszegényedését, mint az a sok kérvény, melyekben az iskolafentartó hitközségek az utolsó évtizedben — mely a gazdasági válság folytán különösen a kis existenciákat sujtotta — államsegélyért folyamodtak a vallás- és közoktatásügyi kormányhoz. Amíg a normális gazdasági állapotok folytán a zsidóság megélhetési és kereseti viszonyai kedvezőbbek voltak, a hitközségek az adó és más jövedelmek révén biztos bevételekre számíthattak és minden államsegély nélkül viselhették azokat a sokszor súlyos terheket, melyeket felekezeti iskolájuk fentartása rájuk rótt. De mihelyt e bevételek csökkentek és mindinkább bizonytalanabbakká váltak, az iskolafentartás költsége súlyos teherként nehezedett a deficittel küzdő hitközségekre. Iskoláink, alap híján, anyagi tekintetben mintegy a levegőben lógnak. A legtöbb hitközség rendes bevételeiből még a legszükségesebb administratív költségeket is alig tudja fedezni, s így vagy segítségért folyamodott az államhoz, hogy felekezeti iskoláját fentarthassa, vagy egyszerűen szabadulni igyekezett iskolájától. És ez utóbbi, megdöbbentő megoldási módhoz különösen akkor folyamodtak hitközségeink, midőn az állam a legtöbb esetben, sajnos, nem volt hajlandó segélyt adni.

1898-ban esedékes lett az első törvénykötelezte korpótlék. Az amúgy is válságos anyagi helyzetben levő hitközségeink még ezt a csekély költség-többletet sem bírták azonban el. De itt már az állam a törvény rendelkezése folytán előzékenyebb volt. Ha a hitközség költségvetésének beterjesztésével igazolta szegénységét, anyagi erejének gyengeségét, az állam segély alakjában kiutaltványozta az első és 1903-ban a második korpótléket.

Az utolsó esztendőben a hitközségek kénytelen voltak, a mérhetetlen drágaságot tekintve, tanítóik helyzetén némileg javítani. Egynémelyike ezért — amúgy is súlyosan megadóztatott tagjainak áldozatkész újabb önmeg-

adóztatása által — segített is nyomorgó, a mindinkább rosszabbodó megélhetési viszonyok alatt roskadozó tanítóin aképen, hogy helyenkint fizetéseiket, ha csekélységgel is, felemelte.

De a viszonyokat félreismerő, vagy rosszul informált miniszteriumban ezekből az esetekből kifolyólag súlyos csapást mértek a tanítókra és hitközségekre. Mihelyest a fizetésjavításról a nyugdíjhelyesbítésért beadott kérvények révén tudomást vettek, azonnal beszüntették az államsegélyt, úgy okoskodván, hogy amely hitközség tanítóinak fizetését a minimális fizetésen felül is javítani tudja, az nem szegény, az nem szorult az államsegélyre.

Egyesületünk vezetősége, felismervén azt a veszélyt, amely e felfogásból a tanítóságra háramlik, több ízben interveniált a közoktatásügyi miniszteriumban, de sokáig eredmény nélkül. Hiába magyaráztuk illetékes helyen, hogy így a miniszterium egy kézzel elveszi a tanítóságtól azt, amit a másikkal ad. Az államsegéllyel könnyít a hitközségek terhén, a tanítókat korpótlékhoz juttatja, de elveszi a lehetőségét is annak, hogy a tanítók még a legcsekélyebb fizetésjavításban is részesüljenek, vagyis, hogy a tanítók nyomasztó helyzete a súlyosbodó gazdasági viszonyok alatt is javuljon. Adott esetekben bebizonyítottuk, hogy a hitközségek a tanítók fizetésjavítását újabb, áldozatkész önmegadóztatás útján fedezik; de mindhiába, érvelésünk hatástalan, utánjárásunk és informálásunk egy ideig eredménytelen volt. Számos hitközség, ezt megtudván, nem merte nyomorgó tanítóinak fizetését javítani, nehogy elessék az államsegélytől; avagy drágasági pótlékkal vagy személypótlékkal segített ideig-óráig a támogatásra oly nagyon rászoruló kartársainkon.

E télen tudta meg azután egyesületünk a miniszterium ez intézkedéseinek igazi okát. Sok iskolafentartó — bizonyára jó szándékkal — közvetlen a nyugdíjaztatást megelőző időben javította már-már távozó tanítóinak fizetését, hogy így nagyobb nyugdíjat biztosítson számukra. Ez esetek oly nagy számmal történtek, hogy joggal feltűntek a miniszteriumban. Rossz szemmel nézték az ilyen tanítók nyugdíjhelyesbítést kérő aránytalan sok folyamodványát. Általánosították az itt-ott nyilvánvalóvá lett célzatot, egy kalap alá fogták — minthogy minden egyes esetben nem kutathatták ki az ügy összes részleteit — a célzatos és természetes uton létrejött nyugdíjhelyesbítéseket, és az államsegély megvonásával akarták és sikerült is nekik sok helyütt útját állni a fizetésjavításnak.

Az ügyek e magyarázata mellett egyesületünk vezetősége újabb lépéseket tett. Küldöttségileg fordultunk a miniszterium illetékes osztályfőnökeihez, felvilágosítván őket arról, hogy az intézkedések ilyen általánosítása mellett mily sérelem esik a tanítókon és hogy az államsegélyek ily okból való megvonása mennyire sujtja éppen a zsidó tanítóságot. Illetékes helyen méltányolták felvilágosításainkat, érvelésünk helyességét elismerték, sőt megígérték, hogy mindazon esetekben, amelyekben a hitközségek bizonyítani fogják, hogy a fizetésjavítás nem azon célzattal történt, hogy a tanítók közeli nyugdíjaztatásukra való tekintettel nagyobb nyugdíjat szerezzenek, nem fogja a tanügyi kormány az államsegélyt megvonni.

A csurgói kartársak esete azután alkalmul szolgált a miniszteriumnak, hogy e változott felfogásának rendeletben szerezzen érvényt. Csurgói kartársainknak fizetését t. i. hitközségük a múlt évben felemelte, s mikor aztán nyugdíjhelyesbítésért folyamodtak, a miniszterium megvonta az addig hitközségüknek a két korpótlék fedezésére kiutalványozott államsegélyt. Tagtársaink ekkor felfolyamodással éltek a Közigazgatási Birósághoz.

Az ügy e stádiumában fordultak csurgói kartársaink hozzánk. Egyesületünk vezetősége azt a tanácsot adta nekik, hogy felfolyamodásukat vonják vissza, államsegélyük újabbi folyósítását pedig újabb folyamodványban kérjék a miniszteriumtól, amely folyamodványban igyekezzenek a felforgó körülmények és tényleges viszonyok ecsetelésével bebizonyítani, hogy a fizetés-emelés nem azon célból történt, hogy *közeli* nyugdíjaztatásuk alkalmával nagyobb nyugdíjra tegyenek szert.

Ez újabb folyamodványuk elintézéséül bocsátotta ki a miniszterium a következő rendeletet:

„A m. kir. vall. és közokt. miniszter f. é. március 17-én 12258. sz. alatt kelt és a csurgói kir. adóhivatalhoz intézett rendeletének másolata.

A csurgói izr. iskolai tanítók első-másod ötödéves korpótlékának fedezésére az 1903. évi 89520. és 89521. sz. rendeleteimmal utalványozott évi 200—200 kor. államsegélyt az 1905. év december végével beszüntető 97978/905. sz. rendeletemet hatályon kívül helyezvén, utasítom az adóhivatalt, hogy azt azonnal terjessze vissza és fentidézett sz. rendeletekkel utalványozott államsegélyeket továbbra is akadály nélkül az ott kitett módozatok mellett fizesse ki. A másolat hitelül: *Grabotsay* József s. k. igazgató.

12258. sz. Magyar királyi vallás- és közoktatásügyi miniszter. Somogyvármegye közig. bizottságának, vonatkozással a csurgói izr. hitközség által f. é. febr. 9-én benyújtott kérvényére tudomás és további eljárás végett másolatban azzal adom ki, hogy a m. é. 97978. sz. rendelettel megszüntetett államsegélyt azért folyósítottam újból, mert a hitközség idecsatolt kérvényében beigazolta, hogy a tanítók még távol állanak a nyugdíjazás idejétől s ez okból a fizetés-emelés nem az orsz. tanítói nyugdíjintézet jogosulatlan megkárosítására irányult.“ Budapest, 1906. március 17. A miniszter helyett: *Molnár* s. k. államtitkár.

E rendelet további magyarázatra nem szorul. Méltányosan és igazságosan intézi el a hasonló és sokszor keservesen felpanaszolt sérelmeket.

Okulhat belőle minden hitközség és minden kartársunk, kik hasonló viszonyok mellett eddig is már kárt vallottak, vagy kik a jövőben ilyen kártól megóvni akarják magukat. Azért is közöltük e rendeletet szószerinti szövegben, részletesen elmondván az előzményeket.

Felvilágosító szavainkat nem fejezhetjük be illőben, minthogy e helyen is hálával emlékezünk meg a miniszteriumban uralkodó szellemről és irányról, mely minden igazságos panasznak orvoslására, minden méltányos kérelem teljesítésére törekszik.

Három kérdés című olvasmány módszeres tárgyalása.

Felolvastatott a közp. választmánynak május hó 11-én tartott *Léderer Bernát* emlékünnepélyén.

I. Bevezetés.

Boldogult *Léderer Bernátnak*, egyesületünk alapító tagjának emlékét halála óta, évről-évre ünnepeljük nemcsak azért, hogy ezen a napon kiosztjuk az alapítvány kamatait egy szegény, derék tanítótársunknak, hanem kegyeletünk és hálánk érzelmeit egy pedagógiai értekezés felolvasása által is kifejezzük. Eddig az ilyen előadás tárgyává rendszeren egy *elméleti*, embertani, neveléstani témát választottam; ma bátor leszek az elnök úr és a választmány beleegyezésével egy *gyakorlati*, oktatástani előadást tartani, t. i. „*A három kérdés*“ című olvasmány rövid módszeres tárgyalását. A tárgyalás alapjául szolgáló népmesét *Tolsztoj* Leó gróf, az élő orosz írók egyik leghíresebbike két évvel ezelőtt írta, akkor, midőn Berlinben egy bizottság alakult a *Kisenevben**) üldözött, kínzott és kirabolt zsidók támogatására. A bizottság e vértanuságot szenvedettek hátramaradott családtagjainak segélyezésére akkor albumot adott ki és ebben jelent meg *Tolsztoj* Leó gróf e népmeséje és még egy hasonló dolgozata, azon célból, hogy ő is hozzájáruljon így a hátramaradt szerencsétlen özvegyek és ártatlan árvák nyomoruságának enyhítésére.

A bírálók akkor különbség nélkül az ezen alkalomból írt két irodalmi dolgozatot *Tolsztoj* legkiválóbb művei közé sorolták, és ebben igazuk volt, mert ez a most tárgyalandó népmese úgy tartalmára, mint alakjára nézve úgy a felnőttek, mint a serdülő ifjúság számára tanulságos, érdekes és erkölcsképző.

Azért jelent meg ez az elbeszélés sok külföldi és magyar napilapban is, többek között a „*Magyar Nemzet*“ című ujság 1903. évi dec. 30-án megjelent számában.

Felkértem lapunk t. szerkesztőjét arra, hogy ezen elbeszélést már felolvasásom előtt közölje egyesületünk lapjában, azon célból, hogy a mai előadás t. hallgatói már ismerjék a tárgyalandó olvasmányt és hogy ez minden felsőbb népiskolai, középiskolai, de különösen tanítóképzőintézeti olvasókönyvben is helyet találjon *Apáczai Cseri János* következő szavai szerint: „A hazafias tanítónak kötelessége a klasszikus művekből a valóban jókat kiismerni, kiválasztani, lelkes felolvasás, élvezetes előadás, beható értelmezés és utánzási gyakorlatok által a növendékek sajátjává tenni.“

II. Az olvasmány.

Három kérdés.

Írta gr. *Tolsztoj* Leó.

(Közöltük lapunk 1906. május 1-én megjelent számának tárcarovatában.)

III. Az olvasmány tárgyalásának célja.

1. Ebben az olvasmányban előfordul több személy s ezek gondolatainak, érzelmeinek, kívánságainak nyilvánulása, úgyszintén cselekedeteiknek felsorolása. Az olvastatás első célja tehát, hogy a növendékek ezen *olvasmány tartalmát jól megértsék, tartalmát saját szavaikkal visszaadják és maradandó kedvet kapjanak a magánolvasásra.*

2. Ebben az olvasmányban sok elvont fogalom, sok szólásmód, sok rokon-

*) Igen nagy város Déloroszországban, Beszarábiában.

alaku és rokonértelmű szó, sok kifejezés szűkebb, bővebb és átvitt értelemben, sok egyenes és függő idézet fordul elő; az olvasmány második célja tehát ezeket úgy értelmeztetni, *hogy a növendékek megértsék, helyesen használják és hogy ezáltal a tanulókat az öngondolkozásra és öntevékenységre, az értelmes olvasásra, a helyes beszélésre szoktassuk és szókincsüket bővítsük.*

3. Az olvasmány felsorol három kérdést, három fontos életkérdést és ezek feleleteit és mintegy készíti az olvasót ezeknek megbírálására, összehasonlítására, miáltal a tanítónak alkalma nyílik *a tanulók ítélő és következtető tehetségét kiképezni, a logika szabályaira, a fogalmak és az ítéletek részeire, neveire figyelmeztetni.*

4. Ezen olvasmány alkalmat nyújt arra is, hogy az olvasó a benne szereplő személyek jellemét, erkölcsi tulajdonságait, cselekvéseik indító okait megismerje és az erkölcsi tetteket becsülje, miáltal a gyermekekben *az erkölcsi érzést nemesítjük, az erkölcsi belátást kiképezzük,* és nagyon helyesen mondja az újabb miniszteri tantervhez kiadott utasítás:

„Az erkölcsi és szellemi világ megismerése, ez a feladat a nehezebbik és a fontosabbik is, mert a *természet ismeretétől* és az *ügyességtől* függ ugyan, mikép boldogul az ember; de *műveltségétől* és *erkölcsétől* függ a boldogsága, *függ*, hogy szorgalmát és ügyességét, mely célra használja majd fel, *függ*, hogy egyáltalában mit ér majd az egész ember.“

5. Ezen olvasmány tartalmánál és alakjánál fogva minden olvasónak tetszeni fog, mert *az abban foglalt magasztos eszmék és nemes érzelmek mély hatást gyakorolnak az olvasó eszére és kedélyére* és nemcsak az igaz és jó iránti érdekeltséget keltik fel, hanem a *szép* iránti érzéket is *nemesítik.* *Az olvasmány egyuttal alkalmat nyújt az értelmes és szép olvasásban való gyakorlásra,* mert a fordítás is sikerült, a stylus is megfelel a logika, a stilisztika és az esztetika szabályainak.

6. Ezen elbeszélés segítségével a tanító ráirányíthatja különösen a *tanítójelöltek figyelmét azon előadási módra, melyet a költő alkalmaz a helyes feleletek fejlesztésénél, az igazság feltalálásánál.* A költő előbb oly eseményeket, oly eseteket talál ki és mond el, amelyekből levezeti a helyes feleleteket, az egyes példákból pedig levezeti a szabályt, a különösből az általánost, a szemléletből a fogalmat. Valóban nem túlzás, ha azt mondom, hogy ritkán lehet oly olvasmányt találni, mely annyira alkalmas volna az *értelmi, erkölcsi és művészeti tanításra,* az erkölcsi és szellemi világ megismertetésére, az olvasás iránti kedv felkeltésére, a sokféle érdek összhangzó ébresztésére, a valódi nevelő oktatásra, mint ez az olvasmány; azért is bátorodom ezt az idegen irodalomból merített olvasmányt és ennek módszeres tárgyalását a gyakorlati tanfériak figyelmébe ajánlani.

IV. A tanítási terv és ennek kivitele.

A) Előkészítés.

Az előkészítés alatt értjük: 1. hogy a tanító az olvasmányt, a tanulók képzetkörét, az olvasmány tartalmát és alakját jól ismerje, és hogy mindig szem előtt tartsa *Ovenberg* B. hírneves tanítónak szavait: „Ma reggel ismét kellő előkészülés nélkül mentem az iskolába. Oh, Istenem! segíts nekem, hogy e tekintetben megjavítsam magamat“ és 2. hogy az olvasó gondolatkörenek oly irányt adjon, mely jobban képesíti az új képzetek felfogására és elsajátítására, az apperpepcióra. Ez oly lelki funkció, mely szellemi élvezettel, kellemes érzelmekkel, élénk érdekeltséggel párosul és figyelmet, tanítási vágyat ébreszt.

E célból ajánlom a reprodukcióra a következő ismert olvasmányokat: „Az okos leány“ *Gyulai* Páltól, I. Gáspár III. oszt. olvasókönyvét. „A nemes

tett,“ a második oszt. nyelvgyakorló olvasókönyvben, „Tett, a maga idején,“ Magyar olvasók V., VI. oszt. számára stb. A tanító hivatkozhatik is oly hasonló lelki jelenségekre, oly erkölcsi érzelmekre, melyeket a növendékek már tapasztaltak. *Herbart* ajánlja az első formális fokon, hogy a tanító növendékeinek a tanítás célját már előre megmondja, mert ezáltal a növendékek érdekeltsége és öntevékenysége csak növekszik.

B) A közlés: a) olvastatás, b) kikérdezés, c) értelmezés, d) a tartalom visszaadása.

Olvasni annyit tesz, mint a látott betűkkel szavakat visszaidézni; *érteni* annyit tesz, mint az olvasott vagy hallott szavak és mondatok segítségével a megfelelő fogalmakat, gondolatokat visszaidézni és tudatba hozni; *beszélni*, vagy a tartalmat visszaadni, annyit tesz, mint a fogalmak alapján ugyanazon rendben a megfelelő szavakat visszaidézni. Amint látjuk, az oktatás teendője abban is áll, hogy az ifjúságot a *gondolatok rendes visszaidezésére* szoktassuk.

Az öntevékenység és az idő megtakarítása céljából a tanító 10—14 éves tanítványainak már előbb feladhatná az olvasmányt magánolvasásra, úgy, hogy az olvasási leckét az odahaza olvasott olvasmány tartalmának visszaadásával kezdhesse.

E felszólítás által a tanulók az olvasmány újra való átolvasásának, a gondolkodó olvasásnak és az alapos megértésnek szükségességét fogják belátni.

Olvasni és nem érteni annyi, mint vetni és nem aratni. Gyakran túlbecsüljük a gyermekek és a felnőtt ember felfogó tehetségét, félreértjük a kis gyermekek gondolkodási módját és észjárását. Pl. egy kis leány kérdezi az anyjától: „Mamuskám ugy-e, a mi mosdó-szappanunk nagyon beteg?“ „Miért, kedves leányom?“ — kérdezi a mama; mire a következő választ kapja: „Mert napról-napra fogy.“ Igaz, hogy a magyar tanító azon szerencsés helyzetben van, hogy magyar nyelven oktat, tehát oly nyelven, melynek a megértés szempontjából nagyon sok előnye van, pl. kevés dialektusa van és ezek nem ütnek el nagyon a magyar irodalmi nyelvtől. Minden magyar paraszt, ha nem analphabéta, Petőfi, sőt Arany János műveit is elolvashatja és megérti. Ehhez járul még, hogy a magyar nyelvben nagyon kevés idegen szó fordul elő stb. De nem szabad elfelejteni, hogy nemcsak az egyes szót, hanem az előforduló szócsoportokat, mondatokat és ezeknek viszonyait is érteni kell és sok idegen ajku tanuló is van, kik a magyar nyelvben még nem oly jártasak, hogy az olvasmányt megértsék a tanító segítsége nélkül. Másrészt káros tévirány volna, ha a tanító a növendékeket fárasztaná és untatná a tárgyalás tulságai által, mert az első cél a növendékek keblében az olvasás iránti szeretetet és kedvet gerjeszteni. (L. a tárgyalás céljait, III. szakasz.) Minden tanítás legyen mindenekelőtt érdekes és nem unalmas. A tanítónak iparkodni kell *kikérdezés és szemléltetés által a tanuló belső világára való hivatkozással, hangos előolvasás, körülírás, rokonértelmű szavak, ellentétek, taglejtés, mimika, lélektani képek* alkalmazása által az olvasott szók, szócsoportok és mondatok jelentését megmagyarázni. Tudományos meghatározások, definíciók csak a felsőbb osztályokban használhatók.

A jobb megértés céljából alkalmazzuk a felbontást és az összefűzést és azért az olvasmányt osszuk fel négy szakaszra vagy 4 módszertani egységre. Az *1. szakaszban* több szó, szólásmód, szócsoport fordul elő, mely megmagyarázandó és a tanító jól teszi, ha ezeket már az olvastatás előtt a táblára felírja, pl. bosszuság = szomorúság valami rossz cselekedet felett, bosszu = azon érzelem, azon vágy, hogy valóban szenvedett vagy képzelt bántalmat, sérelmet visszatoroljunk, bánat = sajnálás; táltosok = bűvészek, pl. a táltos a babona szerint tudja azt, hol van a kincs elrejtve, vagy azt is, ami a jövőben fog történni. Már az első szakaszban fordulnak elő bánat és bánni, bosszu

és bosszuság, ezek *rokonaláku* szavak és azután olyan alakra nem hasonló szavak, melyek rokon *jelentéssel*, értelemmel birnak, pl. dolgozni, cselekedni, tenni, — dolog, ügy, cselekvés, — felelni, válaszolni, ezek *rokonértelmű* szavak.

Ezen szakaszban oly szólásmódok is fordulnak elő, mint pl. „meghányta — vetette;“ ezen szavaknak átvitt értelmük van, annyit jelentenek, mint: minden oldalról megvizsgálni valamit. Itt fordul elő: „szétágazva“ = szét és ág; a fa ágai tudniillik különböző irányban nőnek, szétterjednek. Ez ennek a szó eredeti értelme; de itt a költő ezt a szót átvitt értelemben használja és így az annyit jelent, hogy a tudósok feleletei, véleményei, tanácsai eltérnek egymástól. Kiki = a tudósok egyik csoportja ezt mondta, a másik mást mondott stb.

Minden szakasz olvastatása alkalmából kell a növendékeket figyelmeztetni a folyékony, értelmes és szép olvasás kellékeire.

Léderer Ábrahám.

(Folytatása következik.)

Az új Tanterv és Utasítások.

Az olvasókönyv.*)

Szemben a fokozott követelményekkel, melyeket a modern nevelés-tudomány a népiskola iránt támaszt, bizonyára fontos jelentősége van az *olvasókönyvnek*, mely úgyszólván egész elemi oktatásunknak középpontját képezi. Hiszen tudvalevő dolog, hogy az olvasókönyvnek nemcsak az a rendeltetése, hogy abból a gyermek a folyékony olvasást megtanulja, hanem arra is van hivatva, hogy a tanulók nyelvérzékét művelje, az erkölcsöt nemesítse, a jellemet képezze, az értelmet fejlessze és ami még mindezeknél is fontosabb, hogy a gyermekekkel az olvasást, *a jó és hasznos könyvek olvasását* megkedvelje. Az olvasókönyv e szerint bő tárháza, valóságos kincses bányája a különféle hasznos tudnivalóknak; a jelzett irányelvek pedig megannyi fontos tényezői a nevelésnek, melyek méltán igényt tarthatnak a tanító érdeklődésére, még akkor is, ha különben nem is szakszerűen olvasókönyvek szerkesztésével foglalkozik.

Mielőtt az „Olvasókönyv“ részletes ismertetésére áttérnék, előre kell bocsátanom, hogy megbízatásomnak aképen véltem némi gyakorlati hasznavehetőséget kölcsönözni, hogy az Utasításoknak csak rövidre foglalt vázlatát adva, tüzetesebben azzal a kérdéssel foglalkoztam, vajjon a nálunk használatban levő olvasókönyvek mennyiben felelnek meg az eléjük tűzött céljuknak?

Erre vonatkozó igénytelen észrevételeimet ismertetésem végén lesz szerencsém elmondani.

S ezzel áttérek a dolog érdemére, a legfontosabb irány-eszmék fejtegetésére.

A jó olvasókönyv első és lényeges kelléke, hogy irodalmi színvonalon álló, de minden föllengzéstől ment, egyszerű, könnyen megérthető, *folyékony nyelven* és teljesen kifogástalan, tiszta, hogy úgymondjam, *zamatos magyarsággal* legyen megírva.

Az olvasmányok necsak tartalmilag, hanem nyelvezet dolgában is eléggé vonzóak és érdekkeltők legyenek avégből, hogy a gyermek figyelmét mindvégig lekössék és benne az olvasás vágyát hatékonyan felgerjesszék.

Áll ez a szabály az *olvasmányok összeségére* általában, jelesül és kiválóképpen pedig az *erkölcsnemesítő és jellemképző olvasmányokra* nézve.

Ez utóbb említett olvasmányok tárgyát részint a bibliatörténet, részint pedig a népköltés azon termékei képezik, melyekből a gyermek mintegy

*) Felolvasás a pesti izr. hitk. elemi fiúiskola tantestületének értekezletén. Lásd erre vonatkozólag lapunk 1906. januári számának 8. oldalán a jegyzetet.

ösztönszerűleg maga kéri és maga levonja az erkölcsi tanulságot. Ha a mese vagy elbeszélés igazán fülbemászó, kedves nyelven van megírva, valóságos csodahatást képes gyakorolni a gyermek fogékony lelkiületére; de bizonyos, hogy megírására *mesteri toll* szükséges.

Mivelhogy a *történet* a négy osztályu elemi iskolában nem szerepel külön tantárgyképen, kiváló gondot és körültekintést igényel *a történeti anyag* ügyes összeválogatása, ha azt akarjuk elérni, hogy vele a gyermek szívében a *hazaszeretet szent tüzét* élesszük és fentartsuk. Kiválóan alkalmas a haza nagyjainak mintaszerűen megírt *jellem- és életképekben* való bemutatása, melyek révén a gyermek egyben arról is értesül, mennyire fáradozott a nemzet múltjában *szellemi előhaladásunk és anyagi jólétünk fejlesztése* körül?

A *földrajzi olvasmányok* leghelyesebben *útleírások* alakjában mutatják be az ország hiresebb vidékeit. Kiegészítik ezeket a magyar népelet, szokások és foglalkozások köréből vett rajzok és ismertetések. Ugyancsak itt foglalnak helyet a történeti nevezetességű helyek, emlékek és romok leírása, a nép ajakán élő mondák és legendák hozzáfűzésével.

A *természettudományok* köréből vett olvasmányok célja természetesen nem az lehet, hogy a tárgyismeretek tanítását pótolják vagy merőben fölöslegessé tegyék. Sőt inkább arra vannak hivatva, hogy a gyermek tudását mélyítsék, másrészt pedig arra, hogy a megelőzőt szóbeli magyarázatot a tanuló emlékezetében megrögzítsék. Szóval a tárgyitanítást ne az olvasókönyvre, hanem megfordítva az olvasást a tárgyismeretekre alapítsuk. Végül meg kell említenem, hogy az Utasítások az egyes osztályok számára kijelölt versek, jeles mondások és költemények sorozatát foglalják magukban, melyről azonban valami különös elmondanivalóm nincsen.

A fentebbiekben érintett vezérlőelvek képezik az olvasókönyvre vonatkozó fejezetnek főbb körvonalaiban vázolt tartalmát. S ha azt a nálunk használt olvasókönyvekkel összevetem, akkor jó lélekkel állíthatom, hogy a mi olvasókönyvünk, — kivált azóta, hogy átdolgozott kiadásban megjelent, — teljesen kifogástalan és nyelvészeti szempontból, valamint tartalom dolgában az Utasításokban kifejtett irányelveknek minden tekintetben megfelel.

Tudvalevő dolog, hogy néhány évvel ezelőtt *Stern* Ábrahám igazgató felhívása folytán testületünk minden egyes osztálytanítója írásban adta elő az olvasókönyvre vonatkozó észrevételeit és óhajait. Úgy emlékszem, hogy annak idején én irtam a 4-ik osztály olvasókönyvéről véleményes jelentést és azt hiszem, hogy akkori fáradozásunknak volt fogantaja, mert érdemleges óhajaink úgyszólván javarésze megvalósult azóta.

Mindamellet nem tartom fölöslegesnek, hogy olvasókönyveink kérdéséhez néhány szerény észrevételt ezúttal is hozzá ne fűzzek.

Elsősorban azt kívánám, hogy olvasókönyveink hova-előbb *új kiadás* alá kerüljenek, már csak azért is, hogy azokból a *régi helyesírás* kiküszöböltessék. Mert tagadhatlanul zavarja a gyermek felfogását, ha azt hallja, hogy, teszem, az „aki“ névmás *egy* szóban irandó, holott olvasókönyvében mint különálló *két* szó fordul elő.

Nem volna méltányos kívánság, hogy az olvasókönyvön évről-évre változások eszközöltessenek, kivált ha meggondolom, hogy egyesületünk amúgy is kétféle olvasókönyvet ad ki. De részemről mégis szerettem volna, ha a legfelső, nálunk tehát a negyedik osztály olvasókönyvében pl. a földalatti villamos vasutról vagy az egyívhajlású Erzsébet-lánchidról, mely merész kivitelében párját ritkítja a föld kerekiségén, szóval a technika legújabb vívmányairól vagy a műépítészet legkiválóbb remek-műveiről érdekes és vonzó tartalmú közlemények foglaltatnának; már csak az okból is, mivel tanulóink e műalkotásokat úgyszólván naponta látják maguk előtt. Feltéve, hogy ez olvasmányok tényleg a gyermek értelmi fokához mért könnyű, de elég vonzó

nyelven volnának megírva és tárgyuk legfontosabb mozzanatát hatástkeltő formában tudnák érvényre juttatni: meg vagyok győződve róla, hogy a tanulók figyelmét valósággal lebilincselnék és tudásvágyukat mód nélkül felgerjesztenék. Igénytelen véleményem szerint nagyot lendítene a könyv becsén, ha tiszta kivitelű, szép *képek* díszítenék. Mondjuk, benne volna sokat zaklatott fajunk nagylelkű pártfogójának, *Montefiore* Mózesnek nemes és dicsőségteljes élete leírása. Azt hiszem, hogy a gyermek lelkébe aránytalanul mélyebben vésődnek be a nagy emberbarát emléke, ha annak sikerült arcképét ott látná maga előtt.

De még sokkal fontosabb a képek rendeltetése az *ABC-könyvben*, hol az olvasás-tanítás és a szemléltető oktatás valóságos segédeszközeivé válnak kivált azóta, hogy a fonomimikai tanító módszert mindinkább felkarolják.

Nem ámítom magamat azzal, hogy a fentebbiekben érintett minden óhajom nyomban valóra váljék, de ha csak annyi haszna is lesz jelen ismeretésemnek, hogy vele termékeny eszmecsere megindításához hozzájárultam: — teljesen megelégszem azzal a tudattal, hogy nem végeztem meddő munkát.
Budapest. *Maislis Ferenc.*

T a r t s u n k k ö r ü l é s e k e t !

Vidéki körelnökeink figyelmébe.

Nem akarok vidéki köreinkről elégiát írni, nem pedig azért, mert ha vissza is tekintek a múltba, a szép és kedves emlékek, melyek a multhoz fűznek, a szomorú jelennel ki nem békítenek, s a jövőt sem látom vigasztalónak a mostani tespedő tétlenség mellett.

Az élet küzdelme, a megélhetés nehézsége letörli a tanítóság lelkéről az idealismus himporát, mert nehéz ott a lelkesedés, ahol a napi gondok és a kenyérhiány uralkodnak a lelken és a szív minden lüktetésén.

A zsidó tanítóság anyagi helyzete napról-napra rosszabbá válik, mert a zsidó községek a rossz gazdasági viszonyok miatt elszegényednek, s mindezt elsősorban is az iskola és a tanító sanylik meg.

Pedig a mostani drágaság mellett a szegény falusi tanító ugyancsak rá volna utalva a segítségre, hogy ne kellene neki gyakran azt is nélkülöznie, ami épenséggel nélkülözhetetlen.

Máskor, mikor még jobb idők voltak, mikor még a megélés, a mostani nyomoruságos fizetés mellett is, nem volt ily nehéz: összejöttünk majdnem minden évben és ideális lelkesedéssel vitattuk meg anyagi és szellemi ügyeinket. Baráti és szellemi kapocs fűzött bennünket egyggyé, s kivívtuk azt, hogy nemcsak a felsőbb hatóságunk fejezte ki minden alkalommal magas színvonalon álló ténykedésünkért elismerését, hanem a hitközségi tagok is, akik mint vendégek részt vettek gyűléseinken, barátaivá lettek a tanítók és iskolák ügyeinek és nem egy, hanem számtalan tanító a vidéki körülésnek köszönheti anyagi helyzetének javulását. De mióta az anyagiasság, a napi kenyér lenyüggő bennünket, mióta egész erőnket és tehetségünket igénybe veszi családunk fentartása: azóta a tanítóság közt meglevő baráti kapocs megszűnt, s a látszat szerint — a hivatásunk iránti szeretet és lelkesedés is lehanyatlott és a legtöbb vidéki kör örökös téli álmat alszik.

Hogy miért? Arra már fentebb megadtuk a választ. Helyes-e? Arra, úgy hiszem, mindenki tagadólag felel. Nemcsak azért, mert ha átengedjük magunkat a tétlenségnek, akkor önmagunkat temetjük el, de helytelen már azért, mert ha magunk nem karoljuk fel ügyünket, bizony azt más meg nem teszi helyettünk.

Mint tudjuk, a vidéki tanítóság nincs azon helyzetben, hogy magának könyvtárt szerezzen be, kölcsön könyvet sem kaphat, szaklapokat nem járat-

*

hat, amivel önmagát tovább-képezze, pedig jól tudjuk: aki nem halad, az elmarad. Nekünk pedig zsidó tanítóknak — soha és semmi körülmények közt elmaradnunk nem lehet és nem szabad. Nekünk a tudás- és szakképzettségben mindig meg kell állnunk a versenyt más vallásu kollegáinkkal, nehogy elhomályosítsuk azt a szép fényt, ami eddig a zsidó iskolák működését körülövezte.

Talpra kell tehát újból állnunk. Bármily nehéz is a létért való küzdelem, nekünk nem szabad és nem lehet tétlenségbe sülyednünk, mert ha nem kezdjük meg újra és pedig hatványozott mértékben a régi munkálkodást: vétkezünk a jelen és a jövő ellen.

„A nap rövid és a munka sok,“ mondják bölcseink! Minket is csak rövid idő választ el az új tanterv életbeléptetésétől. S valljuk be őszintén, sokan vagyunk, kiket a nagy munka annyira készületlenül talál, hogy még csak az utasítást sem ismerjük teljes mivoltában, csak egyes lapokban vázolt rövid ismertetésből. Pedig, mint jól tudjuk, az utasítás és új tanterv sokban eltér a régítől és ezt az eltérést okvetlenül alaposan kell ismernünk, hogy a jövőben is hasznos munkát végezhessünk.

Más tanítóegyesületek be is látták ezt és alig van olyan kis körülés, hol behatóan ne foglalkoztak volna vele. Csak mi, kik elsők szoktunk lenni abban, hogy minden tanügyi kérdéssel mély tudással és igazi szakismerettel foglalkozzunk, csak mi vagyunk hátra, csak mi nem foglalkoztunk vele a nyilvánosság előtt. Ez nem hanyagság, ez már óriási mulasztás, amit sietve jóvá kell tennünk. Jóvá kell tennünk pedig azért, mert ha ily fontos ügy nem kerül tárgyalás alá, egyesületünk elveszti létjogosultságának feltételét. Szükséges tehát, hogy minden egyes vidéki kör ülést tartson és kiváló szakemberei által a dolgról referáltasson, hogy a tagok minél behatóbban megismerjék az új tantervet és utasítást. Hogy ilyen szakszerű előadásból a tagok többet tanulnak, mint magából a nyomtatott utasításból, azt nem kell bizonyítanunk azt mindenki tudja, hisz általános dolog: több szem többet lát.

De vannak egyéb halaszthatlan ügyek is, mik napirenden vannak, melyek ugyan a jobban dotált városi kollegákat nem érintik, de előlük begombolyódnok nem lehet, mert ha nem teszik magukévá a kisebb emberek ügyeit, akkor nem állhat fön ránk nézve az: *egy mindnyájunkért és mindnyájan egyért.*

Lakbér-ügyünk rendezetlen, Ha kapnak is a vidéki kartársak lakbért, ez sohasem felel meg annak, amit tényleg ki kell fizetnünk lakbérért. Ezt rendezni kell. A központi vezetőség megkezdte már évekkal ezelőtt a mozgalmat ebben az ügyben, de maga a központi vezetőség nem végezhet mindent. Ha a vidék tétlenül van, a központ sem végezhet sikeres munkát, hisz nem is tudja: mi fáj és hol fáj a falusi tanítóknak. Néma gyermeknek az anyja sem érti a szavát. S ha mi stóikus nyugalommal hallgatunk, mit tehet értünk a központ?

Lám, az állami tanítók, kik pedig sokkal jobb és rendezettebb viszonyok közt vannak mint mi, ugyancsak erősen agitálnak, szervezkednek és dolgoznak. Célt is érnek; de mi megmaradunk továbbra is szánandó és nyomoruságos helyzetünkben. Pedig meg van nálunk is alkotó erő, mód is kínálkozik reá, csak ne legyünk Pató Pálok, hanem fogjuk meg a dolog nyelét és lássunk a munkához.

Községeink évről-évre több és több iskolát adnak ki kezükből; sok helyen fájó szívvel, mert tudják, hogy felekezeti iskolájukat nem bírják pótolni. A felekezet elveszti a vallás védbástyáját és a tanításág feje fölött ég a ház, mert minél több iskola szünik meg vagy államosíttatik, annál több szegény kartárs taszítatik nyomorba és annál több tanító kénytelen koldusbotot venni, hogy családjának kenyeret adhasson.

Felekezetünk és saját érdekünk kívánja, hogy mi is ismét kilépjünk a porondra, igaz szívvel és lélekkel fogjunk a munkálkodáshoz és ha a vidéki körök megteszik kötelességüket és alaposan megvitatják úgy a szellemi, mint anyagi érdekeinket, akkor majd a központ is segítségünkre lehet, hogy bajaink orvosoltassanak.

Dunaföldvár.

Lantos Simon

*

Szerkesztői megjegyzés. Érdemes tagtársunknak cikkét szívesen közöltük, annál is inkább, minthogy helyes célzatával: hogy a köröket intenzivebb munkásságra serkentsük, teljesen egyetértünk. De nem nyomhatjuk el azt az észrevételünket, hogy t. tagtársunk a dolgokat nagyon is pesszimiztikusan látja. Mi, kik szintén nem vagyunk optimisták, egyesületünknek és a zsidó tanítóságnak jelen helyzetét tárgyilagosan vizsgálva, sokkal kedvezőbbeknek látjuk az állapotokat. Talán azért, mert nekünk módunkban van a dolgok mélyére látni, míg t. tagtársunk sok dologban nincs kellőleg informálva. Hisszük, hogy a jövő a mi felfogásunknak fog igazat adni.

Az „Izraelita Siketnémák Országos Intézeté“-nek harminc- éves multja.

Csöndes, de annál áldásosabb, működésének harmincadik évét fejezi be a jelen iskolaév végével az „*Izraelita Siketnémák Országos Intézete.*“ Ez intézet, melyet a zsidó jótékonyosság hozott létre és tart fenn, jogos büszkeségét képezheti a hazai zsidóságnak, annyival is inkább, mert ezen az intézeten kívül, még csak két ilyen zsidó intézet van az egész világon.

Pedig ez intézeteknek nagy missziójuk van. Statisztikailag bebizonyított tény ugyanis, hogy a testi és lelki fogyatkozások, melyek az emberiséget sujtják, felekezetünk körében aránylag nagyobb mértékben vannak elterjedve, mint más felekezeteknél. (Ennek okát fejtegetni, nem tartozik e cikk keretébe.) Az ily fogyatkozásokban szenvedőkről gondoskodni, azoknak nevelését és tanítását előmozdítani, emberbaráti kötelesség. Különösen áll ez a siketnémákra, kik a szó legszorosabb értelmében, a nevelés és tanítás által lesznek emberekké és a vakokra, kik ezáltal válhatnak csak az emberiség hasznos és munkás tagjaivá.

Hazánkban e szerencsétlenek oktatásának ügye a legutóbbi időkig nagyon rosszul állott. Igaz, hogy a siketnémák váci intézetét már egy évszázad előtt alapították, de aztán hosszú-hosszú ideig nem létesült ily intézet, míg végre egy nemeslelkű emberbarát, *Fochs Antal* hagyományából létrejött a második siketnémák-intézet.*)

Fochs Antal, az Izr. Siketnémák Országos Intézetének alapítója 1818-ban, Budapesten született. Kortársai mogorva, magába zárkózott embernek ismerték, ki még meghitt, baráti körben is szótlán volt. E tulajdonságát legjobban jellemezte egyszer néhai *Wahrmann Sándor*, ki e sorok írójának elmondta, hogy *Fochs* az ő és barátai körében érezte magát legjobban. E társaság egyik tagja, *W.* azóta szintén elhunyt, gyáros volt, ki ellentétben *Fochssal*, nagyon víg kedéllyel volt megáldva. *Fochs* mindig komolyan hallgatta meg barátja elbeszéléseit és élceit és csak ezt a megjegyzést kockáztatta néha: „Istenem! Én nem is tudok oly *hallgatóg* lenni, mint a milyen *beszédes* a mi *W.* barátunk.“

De a komor külső melegen érző szívet takart. És erről jótékony alapít-

*) A tanítóság nagy jótéveői, néhai lovag Wechseltmann Ignác és neje alapítványából pedig nemsokára megkezdte működését a zsidó vakok intézete is.

ványai tesznek tanúbizonyságot. Csakhogy jótékonyágát titokban gyakorolta és nem akarta, hogy arról a világ tudomást szerezzen. Ily módon alapította a budapesti zsidó fiúárvaházat, mely azóta *Deutsch Jakob* atyai gondoskodása folytán oly hatalmas intézetté fejlődött. Sokáig nem is tudták, hogy ki az a *névtelen jótévő*, ki erre a célra a Holló-utcai házat megvásárolta és annyival kevésbbé gondoltak *Fochsra*, ki agglegény volt, mert hiszen a házat egy magát *megnevezni nem akaró házaspár* adományozta erre a célra. *Fochs* ugyanis szülői nevére létesítette az árvaházat.

Egyesületünknek is ily módon juttatott egy ízben nagyobb összeget. Ugyanis, mint a pesti izr. hitközség tiszteletbeli pénztárosa, ő kezelte egyesületünk vagyonát, mely akkoriban még nagyon szerény volt. Egy ízben, midőn a vagyonról kimutatást közölt, a számadás nem volt helyes, amennyiben a vagyon magasabb összegben volt kitüntetve. Egyesületünk vezetősége figyelmeztette e tévedésre *Fochsot*, ki erre így felelt: „Nem szoktam tévedni! A dolog rendben van!” Így akart a köszönet elől kitérni.

Legnagyobb alapítványa az „Izraelita Siketnémák Országos Intézete”-nek létesítése volt. 1874. évi március 18-án, közeli halálát érezve, végrendekezett. Végrendeletében számos tudományos és közhasznú intézetről emlékezett meg. Végrendeletének 19-ik pontja így hangzik:

„Vagyonom többi öthatod részéből itt helyben, alkalmas telken, végrendeleti végrehajtóim egyedüli vezetése, rendelkezése és felügyelete alatt magyar és erdélyországi születésű mindkét nembeli szegény zsidó siketnéma gyermekek számára — egyebütt már létező hason intézetek mintájára — egy nagyobb arányú országos izr. siketnémák intézete építendő és egy országos intézethez mérten, célszerűen berendezendő. A telek a megvétel után azonnal ezen intézet javára átírássék, s egyidejűleg azon záradékkal telekkönyveztessék, hogy az semmi jelzáloggal nem terhelhető, és az intézet rendeltetésétől el nem vonható. Örök időkre a helybeli izr. hitközség az intézet egyedüli alapítójának tekintendő s mint ilyen mindenütt, hol szükséges, felemlítendő. Ha az általam rendelt pénzmennyiség az intézet felépítése- és berendezésére elégséges nem volna, úgy a hiány az egész országban eszközendő gyűjtés által volna beszerzendő, amennyiben azonban felesleg maradna, úgy ez a fentartási alap részéül szolgáljon. Miután szükséges e tekintetben szabályzatot alkotni, kívánom, hogy többek közt, az önálló vezetés és kezelés a fiúárvaház módjára, a hitközség felügyelete és évenkénti számadó-jelentés közzététele mellett az annak idején választandó bizottságra bizassék, hogy továbbá az intézet köteles legyen mindenkor két helyben született keresztény siketnéma gyermeket, ha ilyen neki Pest városa részéről nevelés végett átadatik, ingyen felvenni, velük ép úgy, mint hitközségünk gyermekeivel bánni, azokat az állam hasznos polgáraivá nevelni és arról is, hogy magukat az intézetből kilépésök után tovább fentarthassák, lehetőleg gondoskodni. Késlettetések elkerülése, s a keresztülvitel mielőbbi létesítése céljából indítatva érzem magamat, úgy a szabályzat szerkesztése, mint az intézet mikénti építése, berendezése és belső szervezetére nézve végrendeleti végrehajtóimat a legteljesebb rendelkezési joggal felruházni.“

A melegen érző szivről és nagy előrelátásról tanuskodó végrendelet végrehajtásával *Baumgarten* Ignácot, *Deutsch* Sámuel, *Neuwelt* Ármint és Dr. *Pollák* Henriket bizta meg.

A végrendelet végrehajtói a reájuk bizott, nagy fáradsággal és még nagyobb erkölcsi felelősséggel járó feladatot nagy odaadással oldották meg.

Fochs Antal 1874. évi május 31-én hunyt el és halála után két évvel, vagyis 1876. évi május havában már letették az intézeti épület alapkövét és másfél év múlva pedig készen állott a monumentális épület, mely *Freund* Vilmos műépítész tervei szerint épült.

Mielőtt még az épület elkészült volna, a végrendeleti végrehajtók az új intézet igazgatójává megválasztották *Grünberger* Lipótot, ki még jelenleg is az intézet élén áll; felvették az első hét növendéket, kiket egyelőre egy bérelt helyiségben helyeztek el. 1877. november havában az első növendékek az új intézetbe költöztek át. Ugyanakkor még huszonhét új növendéket vettek föl és így az 1887. évi június 2-án megtartott ünnepélyes felavatásnál már három osztálya volt az intézetnek.

Az intézet első elnöke *Neuwelt* Ármin volt, ki ezen tisztséget 1888. évi január 15-én bekövetkezett haláláig viselte. Elhunytát az intézetbeliek, tantestület és növendékek egyaránt mélyen gyászolták, mert igazi jóakarót veszítettek el benne, ki mindenki iránt nagy szeretettel viseltetett. A nagy fájdalmat csak az a körülmény enyhítette, hogy helyét az addigi alelnök, *Deutsch* Sámuel foglalta el, ki ezt a tisztséget mai napig is nagy odaadással tölti be, ki az intézet és az abban működő tantestület érdekeit szíven viseli és minden jogos kívánságuk legmelegebb szószólója.

Még *Neuwelt* Ármin elnöksége alatt szállt sirba *Baumgarten* Ignác és 1894. évi február 23-án hunyt el a hazai zsidóság egyik legkiválóbb tagja, Dr. *Pollák* Henrik, ki Dr. *Kohn* Samu főrabbiával és az igazgatóval együtt az intézet pedagógiai ügyeit vezette.

A végrendeleti végrehajtóknak még egy nemes tényéről kell itt megemlékezni. A végrendelező ugyanis nagy fáradságukért tiszteletdíjat biztosított részükre, ők azonban ezt nagylelkűen az intézetnek adományozták és így ők voltak az első adományozók.

Az elhunytak helyébe mások léptek, kik az intézet körül önzetlenül buzgólkodnak. Ezek közül megemlítendőek: *Deutsch* Jakab, ki a szervezés munkájából vette ki részét; *Messinger* Ármin, ki az intézet anyagi ügyeinek hű gondozója; dr. *Ehrenhaft* Rezsőné, ki az intézeti növendékek jólétéről gondoskodik és nekik örömapokat szerez. Nemkülönbén nagy érdemeket szerzett magának az intézet körül dr. *Ehrenhaft* Rezső, orvos, ki két évtizednél tovább volt a növendékek egészségének őre és kinek helyét most dr. *Deutsch* Ernő ép oly nagy buzgalommal, és mint elődje, teljesen önzetlenül tölti be.

Hogy az intézet mily nagy hiányt pótol, az a legjobban kitűnik abból, hogy fenállása óta 455 növendéket (268 fiút és 187 leányt) képezett ki. Ezek legnagyobb része különben tanulatlanul nőtt volna fel, hiszen a váci intézetben száz év alatt összesen csak 73 zsidó siketnémát képeztek ki. A kiképzett növendékek legnagyobb része az életben megállja helyét, sokan közülök, mint önálló mesteremberek bizonyos jólétre tettek szert. És valamennyi nagy hálával van az intézet iránt, melyet örömben és bánatukban mindig felkeresnek. És az intézet mindig rendelkezésükre áll nemcsak tanáccsal, hanem tettel is. A megszorultakat egy, erre a célra külön létesített alaphól segíyezi és így a létérti küzdelmet, mely reájuk, fogyatkozásuknál fogva sokkal súlyosabban nehezedik, könnyebbé teszi.

Ilyen működést fejtett ki az intézet a lefolyt harminc év alatt.

Még csak a tantestület működéséről kellene megemlékezni. E feladatra azonban nem vállalkozhatom, azt majd elvégzi *talán* egyszer egy *elfogulatlanabb* krónikás. Én, mint érdekelt fél, nem ítélezhetem . . .

Adler Simon.

A szülői iskola (házi nevelés).

(Folytatás és vége.)

Szirach mondja: „Az elkényeztetett gyermek olyan pajkos lesz, mint a vad ló. Kényeztesd gyermekedet, akkor majd félned kell tőle. Játsszal vele, akkor majd megcsal . . . Ne tréfálgass vele, hogy később ne kelljen szomorodnod, gyászolnod. Tehát jobb, ha a gyermek fél szüleinek szigorától, mintha ismerve szüleinek nagy szeretetét, irántuk vakmerőségre vetemedik. Sőt azt se vegyék zokon, ha más rendreutasítja, megint, mert ezáltal — látván, hogy mindenki megfigyeli őt — megszilárdul benne a szégyenérzet, a mások iránt való tisztelet.

Nagyon helytelen dolog, ha a szülő a gyermek jelenlétében kifejezést ad azok iránt való haragjának, kik gyermekét a jóra intették. Ez méreg a gyermek lelkületére, mert még pajkosabb, vakmerőbb, kevélyebb, önhittebb lesz, gondolván: „Nem parancsol nekem senki.”

4. Szoktassuk a gyermeket feltétlen engedelmességre, mert az igen sok későbbi erénynek az alapja, ha idejekorán megtanulja a maga akaratán uralkodni és a mások véleményét, ítéletét tekintetbe venni.

Ne engedjük a gyenge növényt, a fiatal fácskát úgy nőni, ahogyan akar, hanem kössük karóhoz, hogy egyenesen álljon és nőjön.

Jól ügyeljünk arra, hogy mit parancsolunk és annak teljesítését következetesen megkivánjuk.

5. A perzsákról olvassuk, hogy különösen az igazmondásra és őszinteségre nevelik gyermekeiket. És helyesen teszik, mert a hamis, hazug nyelv irtóztatós szégyenfoltja az embernek. „Szolgai bűn a hazugság, melytől minden ember útálattal forduljon el”, mondja Plutarchos. Szoktassuk azért hozzá a gyermeket, hogy ha valamit tett, elkövetett, azt ne tagadja, alázattal ismerje be; ami nincs, nem létezik, azt ne is mondja.

Plátó és mások is úgy vélekedtek, hogy a legtöbb mese, de különösen a tündérmesék ártalmára vannak az amúgy is élénk képzelő tehetséggel megáldott gyermeknek. Ha megszokja a hazugságot tréfának venni, akkor magát a hazugságot is megszokja.

6. Az igazságosság ellen e korban nem igen vét a gyermek. De gyakran megtörténik, hogy valaki a gyermek szemeláttára elveszi a másét és eldugja vagy az ételből nyalakodik, vagy olyasmire nyúl, ami nem az övé. Még tréfából se történjék ilyesmi, mert a gyermek, ha ilyesmit lát, hamar eltanulja. Minden cselekedetünkben legyünk óvatosak, nehogy a gyermek félreértvén tetteinket, rossz példát lásson azokban.

7. Mások iránt való szeretetre és jótékonyságra az által szoktathatjuk kicsinyeinket, hogy alamizsnát adunk, segítjük a szegényt és a gyermeknek is alkalmat adunk a jótékonyság gyakorlására és ezért megdicsérik.

8. Igen ügyeljünk arra, hogy a gyermek sohase üljön tétlenül; ha egyéb dolga nincs, játszék. Elég dolgot és szórakozást nyújt neki ez is.

9. Amíg a gyermek beszélni tanul, addig gagyogjon, amint tud, amenyit akar. Azonban ha már megtanult beszélni, nagyon fontos dolog, hogy hallgatni is megtanítsuk. „Az okos hallgatás már kezdete a bölcseségnek”, mondja Plutarchos.

Az emberi életben nem csak a beszédre, de a hallgatásra is szükségünk van. Azért jó, ha párhuzamosan mindkettőre tanítják a gyermeket. Különösen, ha a szülők valamit parancsolnak, tudjanak hallgatni, meghallgatni.

Már lehetőleg korán terjedjen ki a szülő figyelme arra is, hogy a gyermek akár kérdez, akár felel, mindig meggondolva beszéljen, ne fecsegen.

10. 2—3 éves korában már türelemre is szoktatandó úgy, hogy ne kényez-

tessük, ne engedjük neki mindent, amit akar, hanem szerezzünk érvényt a mi akaratunknak.

Némelyik gyermek akaratos, makacs, haragos, boszút forraló, dobál, üt, harap, karmol. Ezt semmi körülmények közt sem szabad tűrni, mert ez nem veleszületett tulajdonsága, hanem éppen a gyöngye szülő ferde nevelésének rossz kinövése. Ezt a gazt irgalmatlanul ki kell gyomlálni!

Nem szabad a gyermek sirásától, kiabálásától megijedni; távolítsuk el előle, amit akar, beszéljünk másról, ne is hallgassuk meg, ha helytelent kér, vagy akar. Így csakhamar megtudja, hogy más is van még a világon, nemcsak ő, a hatalmas, a kis zsarnok.

Mindazonáltal törekedjünk arra is, hogy a gyermeket ne boszantsuk, ne haragítsuk meg, mert ezáltal épp az ellenkezőt érjük el, azt t. i., hogy sem figyelmeztetés, sem büntetés, verés nem fog használni.

11. A gyermek igen szeret tenni-venni, azért nem nagy mesterség őt a szolgálatkészségre szoktatni. Egyszerűen arra törekedjünk e tekintetben, hogy cselekvése ész- és célszerű legyen. Adjunk neki egy-egy kisebb megbízást és azt mindig kérjük számon tőle. Szokja meg, hogy első szóra szót fogadjon és ha küldik, még legkedvesebb játékát is azonnal ott hagyja.

12. Minden szülő igyekszik — már amennyire ért hozzá — gyermekét udvariasságra, illemre tanítani, nevelni, azért itt erről ne is legyen szó. Kedves az olyan gyermek, aki szülei- és minden más ember iránt is barátságos, előzékeny. Ez sok gyermekkel veleszületik, de a legtöbbet rá kell nevelni. Meg kell tanítani, hogyan álljon, üljön, járjon, köszönjön, kérjen valamit stb.

X. Neveljük a gyermeket istenfélelemre.

„Ne örülj sok gyermekednek, ha azok nem félik, nem tisztelik az Istent!“
„Mert jobb egy jámbor gyermek, mint ezer istentelen.“ „Jobb gyermektelenül elhalni, mintsem istentelen gyermekkel birni.“ (Szirach.)

Azért mindenekfölött nagy gondja legyen a szülőnek arra, hogyan nevelheti gyermekét igaz-, benső-, hamisítatlan istenfélelemre, mely nélkül minden tudomány és művészet többet árt, mint használ; éppen úgy, mint a kés, kard, fejsze az örült kezében: minél élesebbek ezek, annál ártalmasabbak.

Igaz ugyan, hogy az első két évben vajmi keveset tehetünk a vallásosság előmozdítására a még éretlen, néma gyermekkel és be kell érünk avval, amit Isten tesz nagy kegyesen a természet által. Tehát, ha mást nem tehetünk, engedjük szabad folyást a természet működésének és amennyire tőlünk telik, teljesítsük Isten és szent vallásának rendeleteit.

A példa — mint általában — itt is hat. Mihelyt a gyermek föleszmél és beszélni kezd, lassanként hozzászoktatható kisebb imák utánmondásához, sőt énekléséhez is. Erre bő alkalom kínálkozik este a lefekvés előtt, reggel, miután fölkel és mosdott, továbbá minden étkezés előtt és után.

Három-négy éves korában már az égi testek iránt is érdeklődik a gyermek és ilyenkor játszva megtanulhatja, hogy Isten a világ teremtője, aki minket is teremtett és gondoskodik mindenféle szükségletünkről: ételről, italtól, ruházatról stb.

Fokról-fokra haladva, felhasználunk minden alkalmat, hogy Istent a természetben és a természeti jelenségek alapján megismertessük. Talán szükégtelen mondanom, hogy nem szabad tudálékoskodni, sokat magyarázni, hanem inkább arra szoritkozni nevelői ténykedésünk, hogy a gyermeki fantáziát irányítsuk, ha kell, fékezzük is. Inkább gyermekes beszélgetések legyenek ezek és ne tanítások.

Ha így lassan-lassan megszilárdult a gyermeki szivben az Isten iránt való tisztelet és félelem, akkor azon legyünk, hogy ne lásson, ne halljon a

még mindig ingadozó gyermek olyasmit, ami érzületére, lelkiületére kártékonyan hatna, szivét, lelkét megmérgezné. Ne feledjük, hogy a gyermekkor első benyomásai, akár jók, akár rosszak: maradandók, végkép soha ki nem irthatók.

Themistokles is azt kívánta, hogy feledni tudjon, nem pedig valamit emlékezetben tartani, mert ez utóbbi természeti ereje a léleknek. Azért ismétlem, ne csak jó példát adjanak a szülők gyermeküknek, hanem tartsák is távol minden rossztól.

XI. Meddig maradjon a gyermek a szülői iskolában, szülői gondozás alatt?

Valamint az illatos virágokat és gyümölcsfákat, miután a magból kikeltek, más talajba a virágos-, vagy gyümölcsöskertbe ültetik át, hogy annál nemesebb gyümölcsöt teremjenek: úgy a gyermeket is, ha az anyja ölében kissé nevelődött, testileg-lelkileg erősödött, a kertésznek, a nevelő-tanítónak gondozására kell bízni, hogy annál sikeresebb legyen a nevelés, sikerültebb legyen a gyermek. Az átültetett fa mindig szebben nő és nemes gyümölcsöt hoz.

De mikor és hogyan történjék ez átültetés? A hatodik év előtt semmi esetre sem és pedig a következő okoknál fogva:

1. A kis gyermeknek nagyobb ápolásra és több őrizetre van szüksége, mint amennyiben őt a tanító — kinek egész tömegekkel kell foglalkoznia — részeltethetné.

2. Az 5—6 éves gyermeknek — mint mondani szokás — még alig nőtt be a feje lágya, az agy még gyenge arra, hogy rendszeresen foglalkoztassák. Elégedjünk meg e korban azzal, amit a gyermek környezetében magától, játszva megtanul.

3. Ha azonban valaki ezzel be nem éri, nem veszi hasznát. Ha a fiatal gyenge fácskát beoltjuk, akkor az igen lassan fejlődik; az erős fa azonban hatalmas ágakat hajt. Így van ez az állatokkal is. Ha a fiatal csikót igába hajtjuk, elgyöngül; de ha várunk, míg megerősödik, akkor munkájával kárpótol bennünket a látszólagos veszteségért.

4. De meg nem is hosszú idő a 7-ik év elejét bevárni, ha mindazt, a mikre szives figyelmüket felhívtam és amire az első 6 évben a gyermeket megtanítani szükséges, lelkiismeretesen elvégzik.

5. Ellenben nem tanácsos, hogy a gyermek még 6-ik éve után is otthon maradjon, mert a 6 év teljesen elegendő arra, hogy a kis gyermek megtanulja mindazt, amit otthon tanulhat. És ha ez ismereteit nem bővítjük, nem folytatjuk azonnal azok fejlesztését, akkor a gyermek hozzászokik a tétlenséghez, ami, hogy milyen sok bajnak, bánatnak, bűnnek a kútforrása, már kifejítettük.

6. Minden félreértés elkerülése végett meg kell jegyezni, hogy mikor hat évről beszélünk és azt állítjuk föl általános szabálynak, nem értjük alatta a teljesen befejezett 6 évet. Ha a gyermek testileg és szellemileg elég fejlett, úgy egy fél év nem határoz. Viszont, ha gyenge, egy fél évvel később is kezdheti a nyilvános iskolázást. Sőt vannak olyan gyermekek is, kikkel hetedik-nyolcadik évük előtt semmire sem lehet menni az iskola első osztályában.

Hogy érett-e a gyermek a nyilvános iskoláztatásra, erre nézve a következők veendő figyelembe: *a)* Tudja-e mindazt, amit otthon, a szülői iskolában kellett tanulnia? *b)* Tud-e a hozzá intézett kérdésekre figyelni és korához mért értelemmel felelni? *c)* Mutat-e hajlamot a továbbképzés iránt, van-e tudásvágya?

XII. Hogyan készítsék elő a szülők gyermekeiket a nyilvános iskoláztatásra?

Minden dolgot, amit haszonnal akarunk végezni, jól meg kell hányintetni, elő kell készíteni. Az ember eszes lény, azért semmit se tegyen elhamarkodva, hanem jól fontoljon meg mindent, hogy tudja előre, miért teszi ezt, vagy azt, s mi lesz tetteinek a következménye.

Azért a szülők se adják gyermekeiket meggondolatlanul az iskolába, hanem gondolják meg jól, hogy mi lenne most a célravezető teendő és a gyermeknek is adjanak alkalmat, hogy a dolog fölött gondolkodjék.

Igen helytelenül cselekszik az, aki gyermekét csak úgy viszi a tanítóhoz, mint a borjút szokták a mészárosokhoz, mondván: bajlódjék és boldoguljon vele a tanító, ahogyan tud.

No és milyen helytelenül, hogy ne mondjam esztelenül cselekszik az a szülő, aki a tanítót rémképnek, ijesztőnek, az iskolát pedig kintpadnak állítja gyermeke elé és azután hozza őt az így bemutatott helyre, amelyről ilyenféle szép dolgokat vertek a gyermek fejébe: Majd lesz a botnak dolga; majd az iskolában nem fogsz játszani; a szigorú tanító bezár a pincébe; vagy: beadtak az iskolába, ott majd megszelidülsz, ott majd ellátják a bajod! Evvel persze nem javítják meg a gyermeket, hanem ellenkezőleg félénk, kétségbeesett és szülőivel, tanítójával szemben makacs lesz.

Azért az értelmes szülő vagy gyám következőleg járjon el:

a) Ha közeledik az iskoláztatás ideje, akkor arról úgy beszéljünk a gyermeknek, mint az országos vásárról, vagy a szüretéről (amit szívesen hall), hogy nemsokára iskolába fog járni, ahol sok más gyermek is lesz és azokkal együtt fog szépen tanulni, játszani. Azonkívül ígérhet neki a szülő arra az időre szép kalapot, ruhát, könyvet, sőt ha ez már meg van véve, meg is mutathatja neki, de oda ne adja, hogy annál nagyobb vágya legyen utána. Körülbelül ilyen szavakkal ígérheti neki: Kedves gyermekem! Kérd az Istent, hogy mielőbb iskolába járj; légy jó és engedelmes!

b) Jó, ha a gyermek előtt dicsérjük, milyen fönséges dolog iskolába járni, hol oly sok szépet lehet tanulni; hogy a tanult emberből milyen mindenkítől tisztelt, szeretett és becsült úr válik (hivatalnok, orvos, ügyvéd, pap, stb.).

Azért sokkal üdvösebb iskolába járni, mint libát legeltetni, disznót őrizni, szántani, vagy más durva munkát végezni. A tanulás nem is munka, csak játék könyvekkel, meg irkákkal, tollakkal; édesebb a cukornál. S hogy fogalmuk legyen az ilyen játékról, engedjük meg, hogy krétával, vagy ceruzával kényük-kedvük szerint rajzolgassanak vonalakat stb. Szóval tegyünk meg minden kigondolhatót, hogy a gyermekben kedvet keltsünk a tanulás iránt.

c) De ne csak a tanulást kedveltessük meg vele, hanem ébresszünk benne szeretetet a tanító iránt is, ki vele fáradozni fog, ki őt minden szépre, jóra és nemesre oktatni fogja, aki a szorgalmas és jó gyermeket nagyon szereti és csak a rendetlen, rossz gyermeket bünteti. Dicsérjük előtte a tanítónak jóságát, barátságos voltát, hogy mennyi mindenfélét tud, stb.

Csak így nyerhetjük meg a gyermek szeretetét iskola, tanulás- és tanító iránt. Sőt, ha jó természetű gyermek, még buzgóságot is fog tanusítani. Ez aztán már félig nyert ügyet jelent, mert az iskola csak játék lesz neki és haladni fog, ismeretei majd bővülnek a tanítónak, szülőinek és mindenek örömére.

Adja Isten, hogy így legyen!

Budapest.

Földes Lipót.

**

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A nemi élet etikája és hygienája címén gyönyörű felolvasást tartott dr. *Forel* Ágost, világhírű elme- és ideggyógyász „Az országos védőegyesület nemi betegségek ellen” által rendezett ülésén május 17-én Budapesten. Az érdekes és tanulmányos felolvasásból a következő részleteket közöljük:

Az etikai érzés fejlődését természettudományi alapon bizonyítja: eredetét az emberiség őskorára vezeti vissza, amikor a fajfentartási ösztön képezte az első kapcsolatot az emberi lények között. A szeretet köre, amely először csak hímré és nőstényre terjedt, bővült és a családra terjeszkedett, míg a különböző alakulatokon át a mostani nemzeti érzésig vitt, amely az igazi emberi ethika magaslatához, a korlátlan ember-szeretet érzéséhez vezet. Emberi önhittségnek mondja azt az általánosan elfogadott nézetet, mintha a családi szeretet az emberiség megkülönböztető tünete volna. Az állatvilág a családi szeretetnek sokkal tisztább példáit is ismeri. Így a papagályok, majmok, fecskék a családi hűség legmagasabb fokán állanak. Az emberi tömeg-csoportosulások nélkülözik azt az etikát, melyet magukban foglalhatnának. Így látjuk, hogy az egyes tömegek, míg a lelkiismeretük szerint borzadnak a gyilkosságtól: egymás ellen vezényelve hősiességet látnak a legvérengzőbb gyilkolásban.

Az ethika erős hiányát látja abban, hogy az állatvilág polcán elfoglalt állására oly hiú emberi faj a durva izomerő többletéből kifolyólag elnyomta az egész női nemet, s hogy olyan keserves nehezen engedi most vissza a nőt arra a helyre, melyet neki a természettudomány utal. Az egész állatvilágban páratlanul áll ezzel a nemtelen, erőszakos elnyomással.

Az etikai érzés ápolására csak a nevelés szolgál: az a nevelés, amely az alacsonyabb ösztönök fékentartására tanítja az embereket. Mértékletesség minden szükséglet kielégítésében, de korántsem askézis az, amit a nagy fiziológus-psychologus követel. Az etikai élet legnagyobb nehézsége, hogy az etikai érzéstől sugalt tettek eredménye nem áll mindig arányban az intenció helyességével. Azért az igazi etikai nevelés művészete abban áll, hogy „Motive und Taten” összhangban legyenek. Az ethika nem lehet dogmatikusan határolt, az ethika relativ.

Forel tanár az egóizmust a ma elfogadott értelemben ethikaellenes érzésnek mondja, de hangsúlyozta, hogy igazi értelmében az egóizmus és az altruizmus nem ellenkezik egymással, sőt mindkettő feltétlenül szükséges. A törvényeket szükséges rossznak nevezi, amelyekre szükségünk van, hogy a természetünkben még fennmaradt ragadozó hajlamokat fékentartsuk. Minél fejlettebb az emberiség, annál kevesebb törvényre lesz szükség, minél jobban túlnövünk a sovinizmuson, annál közelebb állunk a társadalmi lenyhez, mely legmagasabb tökélyében a társadalomnak minél többet kíván adni, minél kevesebb ellenkövetelés mellett.

A nemi etikára áttérve, mindenekelőtt az emberiség könnyelmű, meggondolatlan szaporodása ellen kel ki. Utal Belgium, China stb. túlnépesedésére, amely nagy veszedelme ezen országoknak. Ismerteti Malthus rendszerét, amely nem vált be, nem is válhatott be, mert nem számolt az emberi természettel és egyszerűen a nemi önmegtartóztatást követelte. Tolstoj ellen is polemizál, aki a nemi önmegtartóztatást csak akkor kezdte hirdetni, amikor ő maga, koránál fogva, a kísértésen már túl volt.

Ezzel kapcsolatban azonban erősen hangsúlyozta, hogy az a szörnyű tulsexualitás, melyre mesterségesen neveljük az emberiséget, nem csak természetellenes, hanem a fajnak legkomolyabb veszedelme. Ethikai kötelességnek mondja a fogantatás mesterséges meggátlását mindazon esetekben, amikor az asszony előző szülése után még nem térhetett teljes erejéhez, vagy amikor szellemi vagy testi fogyatékból szenvedők egyesüléséről van szó. Amit *Forel* óhajt, nem annyira a fogantatás meggátlása, hanem szabályozása. Egészséges, erős és intelligens asszony sok gyereket szüljön, de csak megfelelő időközökben.

Dörgő szavakkal kelt ki a törvénytelen gyermekekkel szemben, törvényesen és társadalmilag elkövetett igazságtalanság ellen. Teljes, korlátlan egyenjogúsításukat követeli. Erős, kemény szavakkal bélyegzi azt a rettenetes mulasztást, hogy kellő felvilágosítás nélkül vezetik a leányt a házasság kapujához.

A prostitúció, az érdekházasság legkegyetlenebb vádjának célpontjai. „A gyermekek nemi felvilágosítása elől csak a butaság zárkózhat el,” mondja az előadó.

A nemi élet hygienájára áttérve, kimutatta, hogy az ethika itt találkozik a

hygienával. Mindaz, amit a nemi élet etikája megkíván, az egyuttal a hygienája is. Kiemeli az alkohol vészes hatását, amely legjobban abban derül ki, hogy a legtöbb elmebeteg, testi vagy lelki fogyatkozással született gyermeknél kimutatható, hogy az apának — bár nem is mértéktelen — alkoholfogyasztása után fogantatott.

A prostitúció állami szervezését, amely az ifjúságot egyenesen ezen intézmény használására buzdítja, el kell törölni és az ifjú emberek házasságát meg kell könnyíteni.

Nem kell várni, amíg az a férfi családot tud alapítani, szalont és boudoirt berendezni és jourra valót megkeresni, hanem akkor házasodjanak, amikor ifju hévvel szeretik egymást. Csak gyermekük ne legyen addig, amíg érett ésszel, gazdasági erővel nem felelhetnek a gyermekek életéről és ezért az orvosoknak meg kell velük ismertetni azokat a módszereket, melyek az élet boldogságához tartozó nemi élvezetet nyújtják, anélkül, hogy a felelőségük erején túl való szülői feladat elé állítanak.

A két óráig tartott előadás ötletes közvetlensége mindvégig lebilincselte a közönséget. (P. H.)

* * *

Nagygyűlés a coeducáció érdekében. A Feministák Egyesületének sok eddigi impozáns gyűléséhez méltón sorakozik az az országos nagygyűlés, melyet a közös oktatás és közös nevelés érdekében hívott egybe.

A városháza nagytermét zsufolásig megtöltő közönséget *Glücklich* Vilma ügyvezető üdvözölte. Megnyitó beszédében ismertette az egyesületnek e kérdésben elfoglalt állását; természetes nevelésnek, természetes oktatásnak csak az ismerhető el, amelyben fiukat, leányokat egyenlően részesítenek.

A gyakorlat tapasztalatából leszűrt mély meggyőződéssel fejtegette azokat a hátrányokat, melyek az iskolai nevelés mesterkéltségét, idejét multa rendszeréből erednek.

„Ahol csak lehet, ki kell küszöbölnünk a nevelésből mindazt, ami természetellenes: a gyermeki lélek természetes fejlődéséhez, az ismeretek szerzésének természetes menetéhez kell alkalmaznunk a tanítást.“

Továbbá manapság ez történik: a fiukat és leányokat, kik az iskolaköteles korig a családban együtt nevelkedtek, elkülöníti az iskola; megszünteti közös játékokat, közös munkájukat. Család és iskola már kis korukban törekszik beléjük oltani azt a meggyőződést, hogy ők nem egyenlő emberi lények; hogy nem csupán egyetlen szervük, egyetlen funkciójuk különböző, míg szellemi életük egyenlő szellemi folyamatokból áll és emberi kötelességeik ugyanazok; hanem, hogy a fiúnak tanulnia *kell*, tehát kellemetlen kötelesség, míg a leánynak legfőbb bája a tudatlanság és tanulnia csakis akkor *szabad*, ha keserves szükség kényszeríti rá. A fiu — amennyire a mai tanítási rendszer lehetővé teszi — oly ismereteket szerez, melyeket minden pályán értékesíthet. A leánynak be kell érnie a leghigabb irodalmi ismeretekkel, a természettudomány homoepatikus adagaival. A közvélemény azt tartja, hogy annál „nőiesebb“, minél kevesebb reális ismerettel rendelkezik.

A rendkívüli tetszéssel fogadott megnyitó után *Erődi* Béla főigazgató hosszabb beszédben ismertette az együttes oktatás Amerikában elért eredményeit. Személyes tanulmányozás arra a meggyőződésre vitte, hogy ez eredmények: a társadalom nemesítése, a nők szellemi és gazdasági színvonalának emelése, a férfiak nagyobb tisztességtudása. Különösen hangsúlyozta, hogy a szexuális visszaélésektől való félelem teljesen alaptalan, mit a coeducáció rendszerével dolgozó országokban tett megfigyelések feltétlenül igazolnak. *Erődi* főigazgató melegen üdvözölte a Feministák Egyesületét, hogy a coeducáció oly fontos rendszerének alkalmazása érdekében megindította a mozgalmat.

Dr. *Forel* Ágost, svájci egyetemi tanár a következőképen érvelt a coeducáció mellett: Nagy pedagógiai hiba volt a két nem elkülönítése a nevelésben. Ahol meghonosították a coeducációt, pl. Hollandiában, Finnországban, Oroszországban, Dániában, Norvégiában, Svédországban, Angliában, Olaszországban, az Egyesült-Államokban, Svájc némely gymnáziumában: az eredmények kitűnőek. Ha külön leányiskolák létesülnek, azokban a tanítás egyoldalú és csekélyebb értékű; ez pedig lenyomja a nők szellemi színvonalát a férfiakéhoz képest. Az emberi tudás anyaga mindkét nemre nézve egy és ugyanaz. Mivel indokolható már most az, hogy egyik a maga teljességében, a másik hiányosan és felületesen kapja azt! Közös iskolában mindegyik nem a maga sajátosságainak megfelelően fogja fel a közös ismeretanyagot, s ez a jó. Nálunk a fiu azt hiszi, hogy lenézhet a leányra férfiúi méltóságának magaslatáról.

Oroszországban, ahol a leányok tanítása közös a fiukéval, ahol tanítóik ugyanazok, a fiuk egyenrangú tanulótársakat látnak a leányokban. Sexuális szempontból a coeducáció normális egyéneknél csökkenti az ingert. Tapasztalható ez mind adoptált, mind vérbeli testvéreknél. Vérfertőzés csak promiscuitás esetében, a világtól való teljes elzárkózásnál, vagy pathologikus egyéneknél fordul elő. Magától értetődik, hogy a coeducációnak nem szabad promiscuitássá válnia. A hálószobák mindenkor elkülönítendőek és kell, hogy a szemérem- és tisztességérzet uralkodjék mindenütt. Ebben az tekintetben a leányok természetes tisztességérzete és tapintata kitűnő nevelési tényező a fiukra nézve. A két nem összeartozik, mint a fajnak két fele és minden mesterséges szétválasztás ártalmas. Dobjuk sutba végre az ósdi előítéletet. Vannak már példáink és azok eredményei az újítás mellett szólnak, melyet sohasem lesz okunk megbánni. *A coeducációt keresztül kell vinni az elemítől a főiskoláig mindenütt.*

Percekig tartó tapssal honorálták Forelnek azon kijelentését, hogy minden reformot megelőzően a *politikai választójogot* kell megszerezni a nőknek. Előadása befejezésében a nagy tudós őszinte meglepedésének adott kifejezést, hogy e kulturpolitikai nagyjelentőségű gyűlésen hozzájárulhatott a kérdés megvilágításához.

A következő szónok *Schack* Béla főigazgató volt, aki a kereskedelmi szakoktatással kapcsolatosan tárgyalta a fiuk és leányok közös oktatását. Bár nem föltétlen híve a coeducációnak, elismeri, hogy ezen a téren nagy javításokra van szükség. A tanonciskolák és a kereskedelmi tanárképzők nők előtt való megnyitását kívánja. Utána *Schwimmer* Róza, a Nőtisztviselők Országos Egyesülete nevében kijelenti, hogy az egyesület állást közvetítő intézményének statisztikájára támaszkodva állíthatja, hogy a jelenlegi kereskedelmi szaktanfolyamok sehogy sem felelnek meg a gyakorlati igényeknek. Követeli, hogy minden kereskedelmi szakiskolát nyissanak meg a nők előtt.

Dr. Dienesné *Geiger* Valéria dr. a nők egyetemi tanulmányát korlátozó rendeleteket kritizálta. Élesen bírálta az egyetemen uralkodó hangot, amely szinte lehetlenné teszi, hogy komoly emberek komoly tudósokká nevelődjenek benne. Az emberi igazság, a nemzeti kultúra érdekében követeli, hogy ne csak az egyetemet, hanem a polytechnikumot, erdészeti, gazdasági stb. szakiskolát nyissák meg a nők számára. A meleg humorral fűszerezett beszédét élénk helyesléssel kísérte a közönség.

Schwarcz Gusztáv egyetemi tanár, a nő jogi stádiumának régi bajnoka, ezuttal is a jogi fakultás megnyitását sürgette. Az utolsó századok híres női jogászait ismertette és annak a meggyőződésnek adott kifejezést, hogy a magyar nők ezen a téren is beválnak.

Rokonszenves szónoknak bizonyult *Andreánszky* Olga mármaroszigeti áll. felsőbb leányiskolai tanár, aki a vidéki szülők kellemetlen helyzetét ecseteli. A kínaiak Japánba vagy Amerikába küldik leányaikat iskolába, a magyar szülők hasonló helyzetben vannak. A mostani nebutsvirág-nőnevelés helyett igazi emberi nevelést kíván a leányok részére. Kimutatja, milyen furcsa, hogy törvény szerint Magyarországon gimnaziális nőoktatás volna ugyan, csakhogy a vidék számára csak elvben, míg gyakorlatban csak a fővárosiaknak van.

A gyűlést a *Harkányi* Ede által benyújtott határozati javaslat elfogadásával fejezték be. A *határozati javaslat* azt kívánja, hogy a nőket minden fentartás nélkül, ép olyan feltételek mellett bocsássák a főiskolákba, mint a férfiakat, továbbá, hogy hazánk minden tanintézetében honosítsák meg az együttes oktatás rendszerét.

A négy óráig tartott nagygyűlést az elnök annak megállapításával zárta be, hogy ezzel az egyesület egyik sarkalatos programjának megvalósítását kezdeményezte. (P. H.)

* * *

Gyermektanulmányozási és gyermekvédelmi kongresszus lesz október első napjaiban Berlinben. Az előadások olyanok lesznek, hogy azok, kik a tudomány ezen ágait még nem ismerik, könnyen áttekinthető ismereteket nyerjenek mindama kérdésekről, melyeket már eddig megoldottak és melyek megoldásra még várnak. A részletes programot majd csak a nyáron fogják közé tenni. Időkimélés céljából mindenféle üdvözlő beszédek és ünnepségek el fognak maradni. A kongresszus minden tagja 4 márkát tartozik fizetni, amiért aztán a kinyomtatott naplót is megkapja. Az előkészítő bizottság élén állnak: dr. W. *Münch*, egyetemi tanár Berlinből. J. *Trüper*, igazgató Jenából és dr. W. *Ament*, magántudós Würzburgból.

Rózsa Ede.

TÁRCA.

A Thóra ünnepén.

A Thóra-adásnak ünnepét ültük meg az imént. Ünnepeztük azt a napot, melyről halhatatlan prófétánk, Mózes eképen szólott: „Az Örökkévaló Szinájból jött, Széirből sugárzott feléjük, fényt árasztott Parán hegyéről, kivonult a szentek tizezrei közül, jobbjobban a törvény tüze számukra.“ E nap volt az, melyen az Úr őseinket mind a népek közül kiválasztotta, így szólva hozzájuk: „És ti legyetek szent nemzetemmé és papok birodalmává;“ papjai legyetek az emberiségnek, tanúi az isteni gondviselésnek, hirdetői az Egyetlenben való hitnek.

És midőn ezen — a természetet is ünnepi pompába öltöztető — szent napnak jelentőségéről elmélkedünk, szemlélődő lelkünkben felmerül a kérdés: Vajjon miben rejlik a szinájhegyi kinyilatkoztatásnak világtörténelmi jelentősége, miben áll az egész emberiség lelki életére való mélységes hatása. E szép kérdésen gondolkoztam, erre kerestem a feleletet én is a *זמן מתן תורתנו* eljövetele alkalmával és ezen elmélkedésemet tehetségemhez mérten ime leirom.

Hogy kérdésünkre megfelelhessünk, vessünk egy pillantást az ókori népek vallási, illetőleg Istenről alkotott fogalmaira és társadalmi rendszereire. Az érzékeitől vezetett őskori és ókori ember is kutatta már a természet tüneményeinek okait és forrását. Kutatásának eredményeképpen azt hitte, hogy az őt környező élettelen tárgyak az ő sorsának intézői. A fa és növény csodálatos fejlődésével, a hegy és a szikla óriási méreteivel, a légkör az ő változatos megnyilatkozásaival, a mindennapi élet ezernyi fáradalmaival táplálékot adott érzelmi világának és kifejlesztette benne a vallás csiráit. Tudta, hogy sorsa függ valamitől; és amitől sorsát függni vélte, azt bálványává, istenévé tette, hogy imádhassa és kiengesztelhesse. Így fejlődött ki az akkori emberekben az élettelen tárgyak imádása, az égi testek tisztelete, a természeti erők és tünemények megszemélyesítése.

Tudjuk, hogy az egyiptomi nép vallása is a természetnek, állatoknak és élettelen tárgyaknak imádása volt és ezen vallás hatása a rabságban sinylődő őseinkre el nem maradhatott. Ők is többször végignézték az ápisz-ökör kultuszát és a krokodilusok meg kigyók tiszteletére rendezett körmeneteket. Az arany borju imádása a pusztában szintén csak az Egyiptomban látott bálványimádás utóhatása lehetett.

És mely alapon épült fel az ókor legtöbb népénél — így Egyiptom népénél is — a társadalmi rend? Nem máson, mint a szolgaság és alárendeltség elvén. A történelemből tudjuk, hogy Egyiptomban a lakosok osztályokra, kasztokra voltak felosztva. Az uralkodó család után következett rangban a papok és írástudók osztálya, utánuk a katonák és így tovább le a rabszolgákig és bizony a pháraok drágábbnak tartották egy-egy istenített báránynak, vagy krokodilusnak életét, mint akár száz rabszolga alattvalóét. Nem egyéb volt tehát az ókor legtöbb országa, így Egyiptom is, mint egy *בית עבדים*, a rabszolgaság háza, hol egyik osztály alattvalója, egyik ember szolgája volt a másiknak.

Ilyen vallási viszonyok között volt az emberiség, ilyen társadalmi állapotok uralkodtak akkor, midőn az Úr szava Szináj ormairól őseink előtt elhangzott: „Én, az Örökkévaló, vagyok a te Istened, aki kihoztalak téged Egyiptom országából, a rabszolgaság házából.“ Az Örökkévaló, az Isten, a láthatatlan mindig létező testnélküli örök Isten, aki nem kívánja, hogy az emberiség szolga legyen, hanem aki őseinket kihozta a szolgaság országából, azon országból, hol a társadalmi rend a szolgaság elvén épült fel.

A bálványimádás eme legsötétebb korszakában hangzott el Szináj hegyén:

„Ne legyenek neked más isteneid előttem.“ Nem a kőből faragott szobrok, nem az égboltozatot betöltő égi testek, nem a folytonosan változó természeti tünemények az ember sorsának intézői, hanem egy láthatatlan, alak nélküli lény az, aki a jót jutalmazza, a rosszat bünteti.

A Szináj hegyén kinyilatkoztatott tíz parancsolat két kőtáblára iratott fel; egyiken voltak az Isten iránti parancsolatok alapjai a **מצות שבין אדם למקום**, míg a másik az emberek iránti kötelességek a **מצות שבין אדם לחברו** alapkövévé vált. (A szülők iránti tisztelet az első kőtáblán volt ugyan, ámde bölcseink szép magyarázata szerint a szülőkben is Istent, a Teremtőt tiszteljük.) Elhangozhatott volna-e tehát a tízparancsolat, mely ezen kétféle kötelességeket: Isten és az emberek iránti kötelességeket határozta meg, más alkalmasabb időben, mint akkor, midőn az emberiség az igaz Istent nem ismerte, az ember és ember közötti jogokat és kötelességeket pedig el nem ismerte!

Mivel tehát a tízparancsolat egy ilyen korszakban hangzott el és mivel a kinyilatkoztatás az Isten és az emberek iránti kötelességeket tartalmazta. azért lett világtörténelmi jelentőségüvé, azért lettek e kőtáblák az egész emberiség vallásának és kulturájának alapköveivé.

* * *

A Szináj hegyén kinyilatkoztatott Thóra nemzedékről nemzedékre, apáról fiura szállott örökségül mind e mai napig. „A Thóra, melyet Mózes nekünk parancsolt, öröksége Jákob gyülekezetének.“ Mi is a Thóra örökösei vagyunk, és mint örökösöknek hiven kell megőriznünk a kincset, melyet apáinktól örököltünk. De nézzünk csak körül sorainkban! Vigyázunk-e eléggé ama kincsre, melyet atyáinktól kaptunk? Igyekszünk-e azt épségben fentartani? Ha valaki ezt a kérdést intézné hozzánk, bizony a legtöbb esetben azt kellene felelnünk: „Kérdezd atyádat, majd az megmondja, az öregeket, majd azok elbeszélnek.“ Igen, az öregek, az atyák, azok el tudják még mondani, hogy miképpen vigyáztak az örökölt kincsre, hogy hogyan éltek a Thóra parancsai szerint. Ha pénzt, ha földi javakat örökölnék atyáinktól, bizony arra vigyázunk, azt gyarapítjuk, hogy mi is hagyassunk valamit utódainknak. Jussanak eszünkbe ilyenkor a zsoltárköltő szavai: **טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף**. Többet ér nekem ajkaid tanítása, mint ezernyi arany és ezüst. Ha többre nem is, de legalább annyira becsüljük e szellemi kincset is, mint az anyagit, azt is növeljük, fejlesszük és adjuk át az ifjú nemzedéknek. Különösen pedig mi tanítók tekintsük a Thórát népünk legnagyobb kincsének, vigyázzunk rá, mint drágakőre és neveljük ifjuságunkat olyan szellemben, hogy e kincsnek méltó örököse lehessen.

Simontornya.

Klein Mór József.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tudósítás.

I.

A közp. választmány május hó 11-én bold. *Léderer* Bernát és neje, néhai *Sváb* Mária emlékére ünnepélyes ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Ábrányi Aladár, Bárd Rezső, Benedek Ábrahám, Dőri S. Zsigmond, Földes Lipót, Földesi Joákim, Hoffmann Mór, Léderer Ábrahám, Mendl Lajos, Ózer Zsigmond, Pintér Ignác, Reif Jakab, Reisz Izsák és Stern Jakab egyes. tagok.

1. Elnök megnyitván az ünnepélyes ülést, mely immár a 25-dik *Léderer-emlékünnepele*, kegyeletesen emlékezik meg az egyesület nagylelkű jóltevőjé-

ről, néhai *Léderer* Bernátról és Istenben boldogult nejéről, *Sváb* Máriáról, akik lehetővé tették, hogy minden évben egy bajba jutott tanítónak nagyobb segílyt nyújthatunk. Kegyeletes szavakban emlékszik meg e családnak egy azóta elhunyt nemeslelkű tagjáról, néhai dr. *Léderer* Béláról is, ki boldogult szüleinek méltó fia volt. Hálás köszönettel adózik az örökhagyó családja iránt, amely egyesületünket emberbaráti működésében áldozatkészségesen támogatja.

2. Elnök felszólítására azután *Léderer* Ábrahám tanár felolvassa ez alkalomra írt pedagógiai értekezését „Három kérdés” címmel, melyben gróf *Tolsztoj* Leó orosz író ugyanily című elbeszélésének, mint olvasmányok módszertani tárgyalását mutatja be mintaszerűen.

A jelenlevők *Léderer* Ábrahám becses értekezését nagy figyelemmel és érdeklődéssel hallgatják és tetszésüknek tapssal és éljenzéssel adnak kifejezést.

Elnök az ünneplő gyűlés nevében köszönetet mond *Léderer* Ábrahám tanárnak a tanulságos és érdekes értekezéseért. Hálával említi fel egyuttal, hogy *Léderer* Ábrahám tanár már több mint két évtizede ez ünnepélyes ülések fényét emeli és kegyeletes megemlékezésünket tartalmasabbá teszi ez alkalomra írt pedagógiai értekezéseinek egész sorozatával.

3. Elnök felolvassa az örökhagyó család fejének, *Léderer* Sándor úrnak levelét, melyben tudatja a választmánnyal, hogy a család által létesített 4000 koronás alapítvány ez évi kamatait: 180 koronát az első helyen ajánlott *Stricker* Simon bajai tanítónak kívánja kiadni.

Elnök ily értelemben mondja ki a határozatot.

II.

A közp. választmány május hó 23-án ülést tartott, melyből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Balla Bernát, Bárd Rezső, Csukási Fülöp, Döri S. Zsigmond, Györi Adolf, Mandl Bernát, Reif Jakab, Révai Miksa, Rózsa Ede, Schichtanz Ármin, Stern Ábrahám, Tolnai J. Béla és Wolf Ármin.

Távollétüket kimentették: Adler Simon, *Léderer* Ábrahám és Schön József.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja az 1906. április 26-án tartott rendes ülés és a május 11-én tartott ünnepi ülés jegyzőkönyveit, melyeket a választmány megjegyzés nélkül hitelesít.

2. Elnök a következőket jelenti:

a) Egyesületünk 20 tagu küldöttsége *Csukási* Fülöp alelnök vezetése alatt április 28-án tisztelgett gr. *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter önagyméltóságánál, hogy őt kineveztetése alkalmából üdvözölje. A miniszter a tisztelgést szívesen fogadta és válaszában a magyar zsidó tanítóság működéséről dicsérőleg emlékezett meg. Lapunk májusi száma a tisztelgésről részletes jelentést hozott és az elhangzott beszédeket közölte.

A választmány e jelentést örvendetesen veszi tudomásul és *Csukási* Fülöpnek a küldöttség vezetéseért és remek beszédeért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

b) *Gruber* Jenő sátoraljaujhelyi tagtársunk *Alexander* Vilmost, az ottani orth. hitközség iskolaszéki elnökét, *Lantos* Simon dunaföldvári tagtársunk pedig *Bille* Mihály takarékpénztári titkárt jelentik be egyesületünk pártoló tagjaiul.

A választmány ezt örvendetes tudomásul veszi és *Gruber* Jenő és *Lantos* Simon tagtársaknak közbenjárásukért jegyzőkönyvi köszönetet szavaz.

c) A közp. választmány utolsó ülésének határozata szerint az elnökség és a kiküldött bizottság foglalkozott Mózes I. könyve új kiadásának módozataival és a kiadóval egyetemben megállapodott a könyv új kiadásának feltételei-

ben. A könyvkiadó cégnek hozzánk intézett és a választmánynak bemutatott levele e feltételeket tartalmazza, melyeket a választmány változatlanul elfogad; egyszersmind *Stern* Ábrahám indítványára elhatározza, hogy Mózes I. könyvének új kiadásánál lehetőleg figyelembe veszi azon vidéki véleményeket, melyeket tagtársaink annak idején beküldöttek.

d) Az új kiadásra kerülő könyvek szerzői az átdolgozott könyvek kéziratát mindannyian már beterjesztették. Tudomásul szolgál.

3. A választmány tárgyalás alá veszi a tanulmányi ösztöndíjak elnyeréséért beérkezett 25 kérvényt és a pályázati feltételek figyelembe vétele mellett a következő szempontokat vette tekintetbe:

a) hogy a folyamodó könyveinket használja és még soha, vagy csak igen csekély mértékben vette igénybe az egyesület jótéteményeit, b) hogy a folyamodó gyermeke idegenben tanul és még eddig ösztöndíjat nem kapott, c) hogy a folyamodó az egyesület régi tagja.

A választmány az elnökség javaslatára a következő 10 folyamodónak szavazta meg az 50—50 korona ösztöndíjat: 1. *Biedermann* Adolf egri tanító Imre nevű fiának, ki I. éves orvostanhallgató Budapesten. 2. *Friedmann* Lipót ungvári tanító Bertalan nevű fiának, ki III. éves tanítójelölt Budapesten. 3. *Gere* Antal ozorai tanító Iván nevű fiának, ki a polg. iskola IV. osztályának tanulója Budapesten. 4. *Gold* Adolf marcali tanító Dezső nevű fiának, ki a csurgói gimnázium IV. osztályának tanulója. 5. *Kálmán* Mátyás turkevei tanító Sándor nevű fiának, ki a kisujszállási gimnázium VIII. osztályának tanulója. 6. *Politzer* Gyula enyingi tanító László nevű fiának, ki a kaposvári gimnázium IV. osztályának tanulója. 7. *Radó* Lipót aranyosmaróti tanító Imre nevű fiának, ki a lévai gimnázium III. osztályának tanulója. 8. *Reitzer* Ignác dunaszerdahelyi tanító Kázmér nevű fiának, ki a vágújhelyi reáliskola I. osztályának tanulója. 9. *Solt* Samu kunhegyesi tanító Elemér nevű fiának, ki a kisujszállási gimnázium III. osztályának tanulója. 10. *Vázsonyi* Izidor zalatapolcai tanító Emil nevű fiának, ki a keszthelyi gimnázium VI. osztályának tanulója.

4. A fürdősegélyért beérkezett 13 folyamodó tagtárs közül a választmány 6 tagnak 60—60 koronát, összesen 360 koronát szavazott meg, egy fürdősegéllyel gyarapítván így a pályázatban kiírt 5 fürdősegélyt. Az odaitélésnél a választmány a következő szempontokat vette elsősorban figyelembe: az orvosi bizonyítvánnyal igazolt betegség súlyos voltát és egyenlő minősítésnél azt, hogy a folyamodó még soha, vagy csak csekély mértékben vette igénybe egyesületünk jótéteményeit.

5. A választmány a következő segélyeket szavazza meg: 3 rendes tagnak betegsegélyképen 60—60 koronát, összesen 180 koronát; 4 rendes tagnak rendkívüli segélyképen összesen 150 koronát és egy nem tagnak 20 korona segélyt.

Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület Észak-keleti Körének Elnökségétől Miskolcon

Fölvívás.

Tisztelettel értesítjük az Észak-keleti Kör területén működő kartársainkat, hogy az idei körülésünket július hó 2-án, Kassán fogjuk megtartani. A gyűlés és a város nevezetességeinek megtekintése után kirándulást rendezünk a Magas-Tátrába, hol többek között tervbe vettük a Csorbai-tó, Tátrafüred, Barlangliget stb. megtekintését. Hogy a gyűlésen való megjelenést megkönnyítsük és a kirándulásban való részvételt elősegítsük, kérvénnyel fordultunk a kereskedelemügyi miniszterhez és a Kassa-Oderbergi vasut igazgatóságához kedvezményes menetjegyek végett.

Tisztelettel kérjük t. kartársainkat, kik a gyűlésre eljönni szándékoznak,

sziveskedjenek ezt velünk június 15-ig tudatni, hogy az elszállásolás és a vasúti jegyek kieszközlése végett az intézkedéseket idejében megtehessük. Akik pedig a Tatra természeti szépségeinek megtekintése céljából a kirándulásban is résztvenni kívánnak, a megrendelendő kocsik biztosítására jelzett határidőig 6 koronát küldjenek be *Schlesinger* Ármin körelnök címén. Később jelentkezőket nem vehetünk tekintetbe és ezek részére semminemű kedvezmény biztosítására nem vállalkozhatunk. A meghívókat és a részletes kirándulási tervet a jövő hó elején küldjük majd szét.

Kartársi üdvözlettel

Miskolc, 1906. május hó 22-én.

Weisz I. Lipót,
titkár.

Schlesinger Ármin,
elnök.

LEVELEZÉS.

Az „Orsz. Izr. Tanítóegyesület“ tekintetes Elnökségének

Budapest.

Tekintetes Elnökség!

Becsés levelező-lapjukkal egyidejűleg kaptuk az örvendetes értesítést „Somogyvármegye közigazgatási bizottságától“ is, hogy a múlt évben megvont államsegélyünk újból folyósított.

Tagadhatatlan, hogy a tekintetes Elnökségnek ebben nagy része van, sőt az örvendetes eredményt kizárólag fáradozásuknak és közbenjárásuknak köszönhetjük. Fogadja ezért a tekintetes Elnökség úgy a magam, valamint hitközségemnek legforróbb köszönetét. Soha el nem múló hálaóra vagyunk kötelezve, melyet minden lehető alkalommal kimutatni el nem mulasztunk.

Hitközségem megbizásából vagyok bátor felkérni a tek. Elnökséget, hogy amennyiben a közbenjárás körül merültek volna fel az egyesület terhére kész kiadások, azt velem közölni méltóztassék, s azokat mi haladéktalanul, igaz köszönettel visszatérítjük.

Forró köszönetünk ismételt kifejezése mellett, az Ég áldását kérem az egyesületre, s annak nemesen érző, ügybuzgó vezetőségére, s vagyok a tek. Elnökségnek

alázatos szolgája

Kelt Csurgón, 1906. május hó 3-án.

Fried Sámuel
tanító.

K é r e l e m

az iskolai „EMLÉKLAP“ terjesztése ügyében.

Van szerencsénk az Országos Izr. Tanító-egyesület kiadásában megjelent „Emléklap“-ot t. kartársaink figyelmébe ajánlani, azon kérelemmel, hogy az alább felsorolt okoknál fogva azt hatáskörükben felhasználni, illetve terjeszteni sziveskedjenek. Egyesületünk ezen „Emléklap“ kiadásával módot kíván adni a zsidó tanítónak és felekezeti iskoláink fentartóinak, hogy midőn a tanuló a zsidó iskolától búcsút vesz, a távozonak oly emléket nyújtson, mely őt egész életén át zsenge ifjúságára és a zsidó iskolára emlékeztesse.

Ez „Emléklap“ egyszersmind a kiválóbb tanulók megjutalmazására is alkalmas és díszes kiállításánál fogva is megőrzésre érdemes. Ki lehet vele tüntetni továbbá a közös elemi-, polgári-, valamint a középiskolai hitoktatásnál a jó előmenetelű tanulókat, mert szövege és az alkalmazott szimbolikus képek és jelmondatok egyaránt alkalmasak a vallásos és hazafias érzés ébresztésére.

Egyesületünk e művészi kivitelű „Emléklap“ kiadásával nemcsak jövedelmének szaporítását célozza, amennyiben a tiszta hasznot a létesítendő „Üdülő-telep“ javára fogjuk fordítani, hanem tekinti azt az erkölcsi sikert

is, melyet azzal óhajt elérni, hogy minden zsidó tanulóban ez „Emléklap” által a telekezetéhez való tartozandóság tudatosabbá váljék.

A megrendelésre vonatkozólag a következőket közöljük:

Az „Emléklap” példányonként 25 fillér. A postaköltség a megrendelőt terheli. Az „Emléklap”-ot legkevesebb 10 példányt tartalmazó csomagokban lehet csak megrendelni. Miután a postaköltség nagyobb megrendelésnél aránylag kisebb, tanácsos, hogy egyszerre minél több példányt rendeljenek meg — több évre szóló készletre. 15 példányig a keresztkötés költsége ajánlva 45 fillér, 35 példányig 55 fillér. Csomagoknál 35 darabon felül I. távolságra a postaköltség 42 fillér, távolabb eső helyekre 72 fillér. A megrendelő példányok ára, valamint a megfelelő postaköltség *előre küldendő* be bizományosunkhoz: **Dobó Ede** papirkereskedő úrhoz, Budapest, VII. Erzsébet-körút 28. szám.

A megrendelő iskolák és hitközségek névsorát lapunk júliusi számában fogjuk kimutatni.

Azon reményben, hogy t. kartársaink az illetékes iskolai hatóságnál ezen kiadványunk érdekében ügybuzgó lelkesedéssel fognak közbejárni,

maradtunk hitrokoni és kartársi üdvözlettel

az Orsz. Izr. Tanító-egyesület nevében:

Hajnal Jakab

egyes. titkár.

Kornfeld Gyula

egyes. elnök.

Az 1906. évi május hóban befolyt tagdíjak és gyűjtések kimutatása.

a) Pártoló tagdíj:

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Adler Gyula, Budapest...	—.	10.—	Kohn Arnold, Budapest	—.	10.—
Aufrecht és Goldschmied, Bpest	—.	10.—	dr. Kohn Sámuel, Bpest	—.	10.—
dr. Bacher Vilmos, Budapest	—.	10.—	Kramer Rezső, Bpest	—.	10.—
dr. Bánóczi József,	—.	10.—	Lazarus Adolf, Bpest	—.	10.—
Bloch Artur V., Budapest	—.	10.—	Leitner M. L., Bpest	—.	10.—
Boschan Jakab, Bpest	—.	10.—	Modern és Breitner, Bpest	—.	20.—
Deutsch Jakab, Bpest	—.	10.—	Östreicher József, Bpest	—.	10.—
dr. Ernyei Mór, Bpest	—.	10.—	Riesz Testvérek, Bpest	—.	20.—
Fabri Henrik, Bpest	—.	10.—	Schmiedl Albert, Bpest	—.	10.—
Freund Vilmos, Bpest	—.	10.—	dr. Simon József, Bpest	—.	20.—
Heller M. és Társa, Bpest	—.	20.—	Singer és Wolfner, Bpest	—.	10.—
Harsányi Adolf, Bpest	—.	10.—	dr. Steiner Simon, Bpest	—.	10.—
Izr. Nőegylet, Szepesváralja	—.	10.—	Trebits Ignác, Bpest	—.	10.—
Izr. tanítóképző, Budapest	—.	10.—			

b) Rendes tagdíj:

	1906-ra kor.	hátr. kor.		1906-ra kor.	hátr. kor.
Breuer Gyula, Győr	—.	16.—	Lippe József, Debrecen	—.	5.—
Bárd Vilmos, Budapest	—.	4.—	Reisz Izsák, Bpest	4.—	—.
Fischerné-Klein Etel, Zenta	—.	3.—	Schlesinger Benő, Igló	—.	4.—
ifj. Grosz Henrik, Makó	8.—	—.	Sonnenschein Miksa, Kopcsány	8.—	—.
Hirschfeld Rezső, N.-Kanizsa	—.	8.—	Stöckelmacher Bernát, Bpest	4.—	—.

c) Gyűjtés az árva-alapra:

	kor.
Izr. Nőegylet, Igló	20.—
Reisz Izsák, Bpest adománya	4.—
Spitzer Gyuláné, Adánd (Deutsch Mór gyűjtése.)	10.—

d) *Bárcagyűjtés.*

	kor.
Szőgyi Lipót, Puchó, gyűjtése —	9.—

e) *Gyűjtés az üdülő-telep javára:*

	kor.
Földesi J., Bpest, alapító tagdíj III. részlete — — —	10.—
Polg. fiúiskolai izr. tanulók gyűjtése Iglón — — —	6.60
Weisz Lipót, Magyarfalu rendes tagdíj 5. és 6. r. — —	4.—
Kacz Henrik, L.-Szt.-Miklós egy pldjon alkalmából — —	7.—

Helyreigazítás. A mult számban Rausnitz Jakab rohonci tagtársunknak az üdülő-telep javára II. részletként kimutatott 2 koronája valójában már a III. részlet.
Budapesten, 1906. május 29-én.

Győri Adolf,
egyes. pénztáros.

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Dr. Frisch Ármin: *Szemelvények a biblia utáni zsidó korból.* Budapest, Pallas irod. és nyomdai részvénytársaság 1906. Ára füzve 6 K, kötve 8 K.

A zsidó irodalom a biblia kivételével még ma is terra incognita a nagy közönség előtt. A bibliát a protestáns vallásfelekezetek sűrűn forgatják, ismerik is sokkal jobban, mint maguk a zsidók, de a biblia utáni irodalomról alig vesz tudomást valaki, a modern műveltséget szerzett zsidó ember legkevésbé. Bármilyen irodalomról ítéljen az ember, legfőbb kötelessége, hogy ezt az irodalmat ismerje. Ez útszéli igazság nem szól a zsidó irodalomnak. Róla avatatlan, tudatlan egyaránt állíthatja a legbadarabb dolgokat, hitelre talál még saját hitfeleinknél is. Mintha hiába éltek volna nagy bölcselkedők, akiknek eszméin nagyra nőtt egy *Spinoza* és megnyugvást talált majd másfél évezreden át a népnek egyszerű fia is; mintha hiába éltek volna költőink, akiknek szívének nemcsak a vallásos áhitat, hanem az emberi élet minden érzelmé lelkésítette! Egy rövid félszázad és veszendőbe ment a múltnak minden irodalma és könyvtári életet él, ami még nemrég tette irányító, mozgó erő volt. A feledés homályából kiragadni, a művelt ember lelkének legalább egy kis zúgát betölteni az ősiség hirdette eszmékkal, ezt tűzte ki magának feladatul dr. *Frisch*.

Helyes és jó munkát végzett tehát, amikor arra vállalkozott, hogy szemelvényekben bemutassa a biblia utáni zsidó irodalmat legjellegzetesebb íróikban úgy szólván a legujabb korig.

Magyar nyelven ilyen munka még nem jelent meg, de szerző úttörő vállalkozásával idegen befolyás alatt sem volt, hanem a szemelvények önálló kiválogatásával és az eredeti nyelvekből való fordításával hivatottságáról, tudásáról és izléséről írásának minden sorával tanúságot tett.

Hogy milyen elv vezette szerzőnket a szemelvények kiválasztásában, arról maga számol be a bevezetésben. Kimutatni mindenek előtt, hogy régi írásainkat áthatja az a megváltó gondolat: „*hogy az embert, a népeket, a világot csakis az igazság erősítheti és tarthatja fenn, az igazság elérésének pedig a legjobb eszköze — a tudás.*“

Mintha ez a gondolat még ma sem vesztette volna el bűvös erejét, hiszen a modern kortól fölvetett szocialisztikus világnézet legfőbb követelése szintén az igazság és a tudás terjesztése a benne rejlő nagy fölvilágosító ereje miatt.

E két eszme kimutatta föntartó hatalmát a zsidóságon a középkorban és az újkornak nevezett, valójában azonban még a középkorhoz számítandó időben. A tömeggyilkosságok csak újra megerősítették benne azt a tudatot, hogy igazság csak egyféle van és hogy „amit anyagi javak eléréseért nem szabad megtenni, azt a vallás és Isten kedvéért sem szabad.“ A tudás pedig megnyugvást adott a háborgó léleknek és minden szenvedés között, mely embertársai részéről jutott neki, altruizmusra tanította; hogy a tudás csak arra való, hogy harmonikus földi életet biztosítsunk magunknak és igyekezzünk megszerezni másoknak, vagy írónk szavainak nyomán: Egyéni eszményeink fejlesszék a köznek boldogságát.

Ez a gondolat egybekapcsolja a zsidó irodalmat évszázadokon át a mai napjainkig. Az igazság alapján rendezze be a zsidóság a maga életét, tehát értse meg

és ültesse át „az eleven élet szervezetébe, mint mozgató erőt,“ a tóra törvényeit. Ezt akarja a görög zsidó irodalom és a talmud és ezt akarják a talmud nyomán a zsidóság vezető férfiai minden korban. Még a vallásbölcsesek is csak azt kutatják, vajjon csakugyan belső harmóniát létesítenek-e a zsidó vallás törvényei, és bebizonyítottak veszik állításukat, ha be tudták bizonyítani, hogy az igazi boldogság bármilyen egyénre nézve a köz boldogsága nélkül lehetetlen.

Az emberiség nagy elméi, nagy reformátorai érezték is a zsidó faji léleknek e megkapó mély alapvonását. A pár nappal ezelőtt meghalt *Ibsen Brandeshez*, a dán íróhoz írt egyik levelében az emberiség nemességének nevezi a zsidóságot, amely a külső brutalitással szemben irodalma által tartotta fenn magát.

Három nagy korszakra osztja szerző az irodalmat. Ókori, középkori és újkori irodalomra. Minden szakasz élén szerző lapidáris tömötséggel tájékoztatja az olvasót a kor különleges törekvéseiről, röviden elmondja a kiszemelt író életét, valamint azt a célt, melyet az illető művével el akart érni.

Az ókor a talmud befejezésével ér véget. Egyrészt a görög-zsidó irodalom, másrészt a talmud és a midrások szelleme elevenedik meg előttünk. Nem két ellentétes hajtása ez a zsidó gondolkodásnak, csak abban különbözik a két irány, hogy a zsidó-görög irodalom „nemcsak a zsidókat akarja tanítani, valláserkölcsei érzésükben megerősíteni, multjuk dicsőségével megismertetni és az Istenbe vetett tántoríthatatlan bizalomra serkenteni, hanem a pogányokat is.“ Az apokriphák neve alatt ismeretes könyvekkel, valamint *Philo*, a szibillinák, *Josephus Flavius* bölcséleti, történelmi és apologetikus műveivel ismerkedünk meg. Bizonyos, hogy e szemelvények arra fognak buzdítani sok olvasót, hogy a teljes könyvvvel foglalkozzék. A talmudikus irodalomból az aggada legszebb részletét mutatja be.

A középkori irodalom felöleli azt a kort, mely a gaonok működésétől *Mendelssohnig* terjed. A kabbala és a vallásbölcsezet, az apologia és a rabbinikus döntvények, a középkori erkölcstanító könyvek, valamint a történelmi irodalom és a spanyol fénykor költészete, mind méltóan és jellegzetesen vannak képviselve. Akárki is olvassa a könyvek e részét, bámulat fogja el a filozófiai problémák mélységén és sokoldalúságán, az erkölcstanítás magasztosságán, mely azonban sohasem fokozza oly magasra a követelményeket, hogy emberi erőnket meghaladják és igazi szomorúság tölti el szívünket a siralmas krónikák véres lapjainak forgatásával.

Az újkori irodalom a középkori irodalom bő fejtegetése folytán csak *Weszely*, *Mendelssohn* és *Zunz* által van képviselve. Mendelssohn munkái még ma sem avultak el. A mai kor sok férfia, aki eretnokséget lát minden szabadabb gondolatban, olvassa el a „Jerusalem“-ből idézett részletet, hogy a zsidó vallás nem hitet, hanem cselekedetet ír elő, hogy „a mózesi törvény összes előírásai és rendeletei között egy sem szól ilyképen: higyjél vagy ne higyjél, hanem valamennyi így szól: cselekedjél vagy ne cselekedjél.“

E szavakkal zárom hézagossá ismertetésemet, melynek célja nem volt egyéb, mint az olvasó közönség figyelmét felhívni dr. *Frisch* könyvére. Aki e könyvet elolvassa, áttekintést nyer mindazokon a törekvéseken, melyek a zsidó géniuszt évezredek át foglalkoztatták az egész emberiségnek javára. *Dr. Braun Salamon.*

A BESZÉD összes vonatkozásaiban, különös tekintettel a gyermekkorra, orvosok, tanítók, gyógypedagógusok és a művelt közönség használatára, a vallás- és közoktatásügyi m. k. ministerium megbízásából írta: *dr. Sarbó Artur*, az „Idegkórtani diagnosztika“ magántanára a budapesti kir. tud. egyetemen. 32 ábrával és 3 táblával. Budapest, Athenaeum irodalmi és nyomdai r.-társulat kiadása, 1906. Ára 5 korona.

E könyvben lapozgatva, eljutottam azon fejezethez, mely a gyermekkorban leggyakrabban előforduló beszédhibák statisztikáját tárgyalja. E statisztika (mely 1899-ben állított össze) igazán megdöbbentő. Két kimutatás van előttünk. Az egyik kimutatásban láthatjuk, hogy az ország 2000 lakosnál többet számláló városaiban és községeiben 29.162 beszédhibában szenvedő tanuló találtatott. Ezek közül 27.061 az elemi iskolában. A másik kimutatás szerint az ország 53 legnagyobb városában 231.468 tanuló közül 8335 a beszédhibás, azaz a tanulóknak 3.6%-a.

Ha tekintetbe vesszük még azt, hogy mennyi lehet a 2000 lakost nem számláló községekben a beszédhibás, hogy ez a statisztika 7 évvel ezelőtt állított össze, s azóta az ország lakosainak szaporodásával bizonyosan a beszédhibások száma is arányosan növekedett, hogy mint a könyv tárgyalása során kitűnik, a beszédhibák,

de különösen a dadogás fejlődési folyamat, tehát meggátolható, gyógyítható: akkor méltányolhatjuk csak teljességében dr. *Sarbó* tanárnak e nagy szakszerűséggel, hivatottsággal, a tárgyra vonatkozó összes források felhasználásával, nagyrészt önálló kutatások alapján szerkesztett nagybecsű művét, mely a beszédet minden vonatkozásaiban teljesen felöleli és így a magyar szakirodalomban páratlanul áll. Laikusok és szakemberek által egyaránt használható.

A mű, mely 291 oldalra terjed, két részből áll.

I. Általános rész; első fejezetében megismerkedünk a beszélőszerv bonc- és élettanával. A második fejezetben, a beszédhangok élettanánál, a mássalhangzóknak könnyen áttekinthető táblázatát látjuk a hangzók képzése szerint. A többi fejezetek közül kiemelendő az ötödik, mely a beszédfejlődést tárgyalja. A beszéd fejlődését 6 szakra osztja fel: I. A csecsemő első negyedévében az élettani siketség és vakság szaka. II. A szótagolatlan hangok. III. A gagyogás szaka $4\frac{1}{2}$ éves korig. IV. Ez a legfontosabb szak: a szótagolt, tudatos beszéd szaka. E szakban jelentkezik a gyermeknél az élettani dadogás és pöszebeszéd, melynek oka az, hogy e szakban a gyermeknek már sok a fogalma, nagy a beszélőkedve, de kevés a szókincse és beszélőizma még nincs eléggé begyakorolva. Ha nem ügyelünk e szakban a beszédre, úgy az élettani dadogás, avagy pöszebeszéd állandósulhat. Ez a szak körülbelül 6—7 éves korig terjed. V. A hangos olvasás szaka. E szakban ügyelnünk kell a szabályos lélegzetvételre és annak helyes felhasználására. Mert, ha a gyermek a belélegzett levegőt egyszerre használja el, akkor sokszor kell lélegzetet vennie és ezáltal beszédének folytonossága szenved, tagolttá lesz. Ez a szak a serdülésig tart. VI. A serdülés korában, a hangcsere szaka. Pl. szopránból basszussá változik a hang. A VI. fejezet a beszédzavarok beosztásáról szól. Gyakorlati szempontból szerző két csoportra osztja a beszédzavarokat: A gyermekkori beszédzavarokra (beszédhibákra) és az idegrendszer kapcsán fellépő beszédzavarokra. A könyv *II. részletes része*, e két beszédzavart külön tárgyalva, szintén két részre oszlik. Az első részben (a gyermekkori beszédzavaroknál) utasítással szolgál a szülőknek, hogy mily körülményekre ügyeljen gyermekének beszédfejlődése alatt és mily irányban kell azt befolyásolnia; felvilágosítással a tanítóknak, hogy mire ügyeljen a helyes beszéd fejlesztése szempontjából. A többi fejezetek a következők: A siketnémaság, a hallónémaság, a fajlagos dadogás (hebegés) kóroktana, tünettana, beosztása, kórismézése, kórjósolata, gyógyítása. Továbbá a pöszebeszédéről: a működéses (magánhangzós és mássalhangzós) és 6 fejezetben tárgyalja a különféle beszédszervi elváltozások által létrehozott szervi pöszebeszédet. Ugyancsak ez a rész tárgyalja: a hadarást, a gyermekkorban leggyakrabban előforduló beszédhibák statisztikáját és miként történik a beszédhibás gyermekek felvétele a gyógyító tanfolyamokon. A második részben (az idegrendszer kapcsán fellépő beszédzavarok), mely már inkább az orvosoknak szól: az aphasiákról, azok okairól, tüneteiről és gyógykezelési módjairól, továbbá a hysteriás, neurasztheniás, epilepsziás beszédzavarokkal foglalkozik. A többi fejezetben a nyúltvelő és gerincvelő-keményedés beszédzavarairól, továbbá a hülyék, gyengeelméjűek, gyengetehetségűek és az elmebetegék beszédzavarairól.

Részletesebben csak az első résszel óhajtok foglalkozni, amely a szülőket és bennünket tanítókat leginkább érdekeli.

Szerző a szülőknek a következő megszívlelendő tanácsokat adja. Minthogy a beszéd az utánzáson épül fel, kell, hogy az utánzandó példa jó legyen. Tehát nem szabad a gyermekkel így beszélni: dele ide (gyere ide). Halljon a gyermek mindig tiszta beszédet. Ha a gyermek a III. IV. beszédfejlődési-szakban fölcseréli az egyes hangokat, nem szabad folyton javítani, mert a folytonos zaklatás által bátortalanná lesz, elveszük a kedvét a beszéd-től. Pl. hiába akarnók az „sz” tiszta hangoztatását, ha a gyermeknek a foga hiányzik. Sőt törekedjünk rábirni a gyermeket, hogy minél többet gagyogjon, beszéljen. Emellett látását jó, színes szemléltető képekkel gyakoroljuk; hallását énekkel fejlesszük, de kerülendő a dal nehéz szövegének betanítása. Nem szabad a gyermeket 7—8 éves koráig idegen nyelvekre oktatni, mert így tökéletesen egyetlen nyelvet sem fog megtanulni. Nagyon fontos még, hogy a szülők dadogó gyermekeiket különítsék el a többiektől, mert ezek is a megszokás folytán azzá lesznek.

Bennünket tanítókat még a következők érdekelnék: Az első elemi osztályban ne a folyékony olvasás legyen a cél, hanem a helyes beszéd, azaz a tiszta hangoztatás, mert hiszen mindkettő az idegrendszernek a beszéd- és érzékszervekkel két

különálló összrendezési mozgása. Mint ilyenek külön begyakorlást igényelnek. Előbb a helyes beszédet kell begyakorolnunk, csak azután térhetünk át a folyékony olvasásra. Ha a gyermek nem beszél helyesen, az gátlólag hat az olvasásnál is. Pl. ha a gyermek hadarva beszél, úgy hadarva fog olvasni is. Hiába figyelmeztetjük olvasás közben, hogy lassabban olvasson, képtelen lesz reá.

Vizsgáljuk meg előbb az összes gyermekeket, hogy ki közülök hibás beszédű (dadogó) és hogy ki nem tud egyes hangokat tisztán kiejteni (pöszebeszédű). Ha ezeknek beszédét rendbehoztuk, csak azután olvastassunk. Mert, mint a szerző fel-
említi, a tanterv nem írja elő, hogy a gyermek már az első osztályban tudjon folyékonyan olvasni, ráér begyakorolni azt majd az elemi iskola további három osztályában. „A logika azt mondja, hogy helyes beszéd csak úgy fejleszthető, ha a beszéd elemei, a beszédhangok kellően begyakoroltak. De a pedagógiának is sarkalatos elve, hogy haladj az egyszerűről az összetettre. Jelen esetben az egyszerű a beszédhangok képzése, az összetett, az összefüggő beszéd, a hangos olvasás.“

Hogy a tanító a beszédhibákat könnyebben javíthassa, szerző küzd a mai túlszűrt osztályok ellen, kívánja az igen alacsony maximális létszám megállapítását. És hogy a hangoztatást végezni tudja a tanító, a leendő tanítói generációk részére a tanítóképzőkben rendes tantárgyként követeli a fonetika tanítását, mellyel kapcsolatban kívánja a beszédhibák javítása módjának előadását is. A mostan működő tanítók részére az állam Budapesten szünidei tanító-kurzusokat tart a dadogók és beszédhibások gyógyítására. Kivánatos volna, hogy kartársaink közül minél többen jelentkeznenek a kurzusra. Akik pedig magánszorgalomból akarják ezt elsajátítani, azoknak nagyon ajánlatos volna dr. *Sarbó* ez ismertetett munkáját és a Franklin-társulatnál most megjelent következő művet tanulmányozni: *Balassa* József: Kis magyar hangtan.

A hangoztatást nem kell úgy végeznünk, hogy minden gyermeknél végig megyünk az abc minden betűjén, hanem játék útján, beszélgetve, mesélgetve kutassa ki a tanító a beszédhibákat. Ez a pár hét kitűnő átmenet lesz az otthon és az iskola között. Orvosi szempontból szerző az írva-olvasás tanításánál előnyösebbnek tartja a phonomimikát, mert míg az írva-olvasás abstract, a phonomimika konkrét úton halad. Míg az írva-olvasás a beszédből indul ki, s az egyes szókat tagolja, elemzi, tehát egész új ismeretet nyújt, addig a phonomimika több oldalról határozza meg a betűt és ismert benyomásokhoz kapcsolja. A gyengetehetségűek, dadogók tanításánál különösen nagy eredménnyel alkalmazható. Végül felhívja a tanítóságot, hogy a legnagyobb buzgalommal küzdjön az alkohol ellen, amely a legtöbb beszédhibának és szellemi fogyatékoságnak az előidézője.

Sok mindent szeretnék még írni, de egy ily ismertetés keretében lehetetlen kitérnem a mű részletesebb tagolásába.

Felemlítendő még az, hogy aki egyes kérdésekkel részletesebben akar foglalkozni, útmutatásul minden fejezet végén irodalmi jegyzéket talál.

A műhöz 3 tábla van csatolva. Az első: a beszédet, mint összrendezést mutatja be. A második: a beszéd, írás, olvasás schemája. A harmadik: a beszédzavarok beosztásáról nyújt felvilágosítást.

Ismertetésemet legmúltóbban csak dr. *Herrmann Gutzmann* hírneves berlini gyogyepedagógusnak, a beszédhibások gyógyítása legkiválóbb mesterének szavaival fejezhetem be, ki a „Die sociale Bedeutung der Sprachstörungen“ című munkájában így nyilatkozik a hazánkban a beszédhibások gyógyítása terén kifejtett küzdelmünkről: „Különösen a külföldön *egyese*k oly széles látókörrrel és a *hatóságok* tetterős támogatása mellett munkálkodtak, hogy a külföld minket többszörösen messze túlszárnyalt. Főleg Dániában és *Magyarország* központosított intézményei oly annyira mintaszerűek, hogy nem tehetünk jobbat, minthogy e példát utánozzuk. ugyanily egységesen vannak *Magyarországban* az iskolatanfolyamok szervezve, ahol a következő feladatokat tűzték ki célul:

1. Ugy a tanítóknak, mint az orvosoknak kellő kioktatása a beszédzavarok körüli teendőknél.

2. A pedagógusokat és orvosokat együttes munkára serkenteni.

3. Gyógyító tanfolyamok tartása által a beszédhibás tanuló ifjuság számát csökkenteni. . . . stb.

Hogy ezen kritikát kiérdemeltük, nagy érdeme van ebben dr. *Sarbó* tanárnak is, ki szóval és tollal évek óta fáradhatatlan buzgalommal küzd a beszédhibások

gyógyítása érdekében. Ugyancsak ő, a fentemlített szünidei tanítói-kurzusoknak vezetője, a gyógypedagógiai tanítóképzőben a beszédszervi bonctan és a beszédhibák gyógyítása tanának előadó tanára.

De ez irányban nagy elismerés illeti dr. *Náray Szabó Sándor* miniszteri tanácsost is. Szerző is többször felemlíti, mint olyan embert, ki őt minden törekvésében támogatta, ki a magyarországi gyógypedagógiai szakoktatásnak a mai magas nivóra emelése által szerte Európában, szakkörökben hírnevet és elismerést vívott ki magának és a magyar kulturtörekvéseknek.

Benedek Ábrahám.

Patai József: Babilon vizein. Örömmel üdvözöljük *Patai* Józsefet a vallásos lira kissé elhanyagolt területén. Nevével már hosszabb idő óta sűrűn találkozunk a felekezeti lapok hasábjain. A magyar zsidó vallásos lira művelői között ma kétségen kívül a legelső sorában foglal helyet.

Most megjelent kötetének javát azon templomi énekek teszik, melyeket a szerző hitközségünk megbizásából írt. Az e fajta költemények kell, hogy híven tükrözzék a közönség vallásos érzelmeit és olyan hangon szólaljanak meg, amely közel jár a zsoltárok avatag egyszerűségéhez. Az első feltételnek költőnk jobban megfelelt, mint a másodiknak. Meg van benne a tipikus vallásos érzésnek ama foka, amely a költői kifejezés erejével a hívők lelkébe hatol, s azokban az áhitatnak bizonyos harmónikus egységét teremti meg. A vallásos érzés egyéni hangjait nem vegyíti énekeibe és ezt jól teszi, már csak azért is, mert az egyéni vallásos érzés inkább hajlik a reflexióra, mint a hívő gyülekezeté, már pedig a zene szárnyán járó lira legkevésbé türi meg a reflexiót. Ki kell még emelnünk, hogy *Patai* az egyes ünnepek vallásos alaphangjait jól eltalálja és lantján mindig erővel zendíti meg.

Költőnk bizonyára sokat forgatta a zsoltárokat és úgy látszik, szeretettel, mert néhányat le is fordított közülük. Kár, hogy e szeretetnek az eredeti templomi énekeken kevés nyomát látjuk, pedig nincs egyházi énekköltő, akire ne volna jóltevő hatással a vallásos érzésnek ama mélysége és tisztasága, a képzelet ama szemléltető ereje és a kifejezés ama nemes egyszerűsége, amely a zsoltárokat a vallásos lira legkitűnőbb mintáivá avatja. A kifejezés egyszerűségénél és közvetlenségénél talán még fontosabb a képzelet megérezkítő ereje, mert enélkül a költő érzéseit könnyen in abstracto fejezi ki. Különösen nagy ez a veszedelem, ha vallásos lírát írunk, mert ekkor érzéseink középpontjában maga az abstract istenfogalom áll. *Patai* képzelete bizony sokszor a megérezkítő erő híján van, és ez az oka annak, hogy kötetében több olyan költeményt találunk, amelyben az érzés elmosódott és az abstractió kódéba van burkolva.

A kötetben vannak egyéb vallásos tárgyú költemények is, eredetiek és műfordítások. Ez utóbbiak általában sikerültebbek. Színes, fordulatos, eleven és kifejező nyelven szólaltatják meg a különféle zsidó költőket. Az eredetiekben az érzés több helyütt erőteljes; a költő úgy látszik nem várja, míg érzése megáradnak és a hangulat fogyatékoságát a képzelet merész, szinte vad csapongásával akarja pótolni. Költői dikciója azonban ezekben is hathatós és lendületes. Kár, hogy itt-ott hiányzik az önkritika és a műgond mérséklő és simító keze. Ez az oka annak, hogy ilyen kifejezésekkel is találkozunk: „*rengő kővadon,*“ „*kábult ámbra illat,*“ „*bús látomások káprázó raja.*“

A kötet legbecsesebb darabjai kétségen kívül a templomi énekek, amelyek magasan fölülte állanak a zsinagógánkban eddig használtaknak. Ez okból is, de meg azért is, mert *Patai* József tehetséges és komoly törekvésű költő, kötetét iskolák és könyvtárak részére melegen ajánlhatjuk.

Dr. Sægő Arnold.

Magyar iskolai dalok harmónium-kisérettel. Összeállította: *Zöld Károly* székesfővárosi tanító.

Az elemi iskolai tanító előtt az énektanításnak két célja lebeg. Az egyik az, hogy a gyermeknek — mire az elemi iskolát bevégzi — a hangjegyekről való olvasásból annyit nyujtsunk, hogy az ez iránt való érdeklődését a továbbképzésre felkeltsük. A második cél alá foglalhatjuk azon törekvésünket, hogy alkalmas dalok énekeltesével a gyermek kedélyét felvidítsuk, érzelmeit és különösen hazafias érzelmeit fejlesszük. Természetes, hogy szabályszerű, jó énekeltesével a gyermek izlését is nemesbítjük. Az első cél eléréséről és módszeréről ez alkalommal nem

beszélék. A másodikról, melynek keresztülvitele alkalmas dalok nélkül lehetetlen, azért szólok, mert ezt időszerűvé teszi a most megjelent „*Magyar iskolai dalok*” című mű *Zöld* Károly székesfővárosi tanító szerkesztésében.

Arról van szó tehát, hogy alkalmas dalokkal a gyermek kedélyére hassunk és nemesebb érzelmeit felébresszük. Azonban honnan vegyünk az elemi iskola számára az alkalmas dalokat? Eddig sok esetben megtettük, hogy mi, kollégák, mentünk egymáshoz dalokat kérni és ha lehetett, segítettünk egymáson. Mert sajnos, az eddigi énekkönyveinkben nem elég a megfelelő és használható dal.

Hogy a dal megfelelő legyen, az függ a szövegtől és — ami különösen az alsó osztályokban nehéz — a dallamtól.

Ez utóbbi nehézséget az okozza, hogy a gyermekek hangszervezetét nemcsak kimélni, de fejleszteniünk kell, hogy ez alsó osztályokban csak szűk hangterjedelemben mozoghatunk, miáltal nem könnyű a dallamnak szép változatosságot adni. A legsúlyosabban éreztük a jó könyv hiányát, amikor a harmóniumhoz ültünk, hogy az éneket kísérik. Bizonyos, hogy a gyermekek szempontjából is, különösen a harmadik osztálytól kezdve, kellemesebb és hasznosabb a harmónium-kiséret, mint a hegedű segítsége. A kétszólamú énekeknél pedig a harmónium nélkülözhetetlen. Harmónium-kiséret nélkül a kétszólamú gyermekkar nagyon száraz, szintelen. Mivel az eddigi énekkönyvekben csak az énekszólamok voltak meg, kénytelenek voltunk megelégedni a legsablónosabb kísérettel, amit kiki hamarjában a szólamokhoz komponált. Ez az oka, hogy sok vidéki iskolában eddig nem használtak harmóniumot és csak hegedűvel kísérték az énektanítást.

A felsorolt bajokon alaposan segített és az e téren érezhető hiányt tökéletesen pótolta *Zöld* Károly székesfővárosi tanító „*Magyar iskolai dalok*” című érdemes munkájával.

Mikor e — mondhatom, számos helyről várva-várt — műről általánosságban szólnak, először is azt jelentjük ki, hogy szerző feladatának a legnagyobb mértékben felelt meg. Első sorban említjük meg, hogy hazafias szempontból a műve dicséretre méltó. A könyvben 223 dal van, melynek több mint a fele tisztán magyar népdal. E szempontot hangsúlyozza az új tanterv is a legjobban. A többi dalnak is nagy része magyar és válogatott idegen dal. Mondhatom, hogy az elemi iskolában használható dalirodalom színe-javát válogatta össze, úgy a szöveg, mint a dallamot tekintve.

Művében bőven találunk bármely osztály számára dalt, mi az e sorok elején említett második cél elérését nagyon is megkönnyíti.

A legnagyobb szolgálatot szerző nekünk, tanítóknak avval tette, hogy az összes dalokat, tehát az első osztálytól kezdve végig, egyszerű, de szép harmónium-kisérettel látta el. Sokkal szivesebben ül bárki a harmóniumhoz és amikor a gyermekek már tudják az éneket, amennyire csak lehet, nagyobb ambícióval csiszoljuk azt, ha kész és tökéletes kíséretünk van. A kíséretet szerző mindenhol nagyon gondosan és mégis egyszerűen szerkesztette meg, hogy bárki könnyen elsajátíthatja, még ha gyakorlat híján van is a harmóniumjátásban.

Mi tanítók hálával tartozunk *Zöld* Károlynak e nagy fáradtsággal, buzgósággal összeállított művéért, melynek kiadása tetemes anyagi áldozatot igényelt már a fényes kiállítás folytán is. Minden tanító örülhet, hogy lesz alkalma, az ő művét taneszközüül használva, az énektanításnál a saját dolgát könnyíteni és az énekórát a gyermekeknek is kellemesebbé és eredményesebbé tenni.

A gyűjteményt átnézte és ajánló előszóval ellátta *Hoppe* Rezső, székesfővárosi polgári iskolai énektanár. — A könyv ára 6 kor. Kapható szerzőnél (II., Margit-rakpar 53. sz.) és a Pesti könyvnyomda részvény-társaságnál (V., Hold-utca 7. sz.)

Donáth Nándor.

HIREK ISKOLÁINK ÉLETÉBŐL.

Körülés. A Bácsmegyei fiók-kör augusztus hó utolsó napjaiban Szabadkán fogja ez idei körülését megtartani. A programról és egyéb részletekről annak idején értesíteni fogjuk olvasóinkat. Érdeklődők addig is forduljanak ez ügyben a kör elnökéhez, *Erdős* Jakab bajai igazgatóhoz.

Disztorna. *Barna* Jakab, az izr. tanítóképző érdemes tornatanárának buzdítására *Holics* Ödön és *Róna* Ármin IV. éves tanítójelöltek az összes növendékek közül kiválasztván a legjobban tornázókat, mintegy 25 tagból álló mintacsapatot szerveztek. Ezek minden héten a rendes tornaórákon kívül heti 4—5 külön órában torna-gyakorlatokat végeztek. Még pedig oly sikeresen, hogy már ez évben elég erősnek érezték magukat arra, hogy nyilvánosan is bemutathassák az elért eredményt.

Meghívták az igazgatót és az egész tanári kart, hogy legyenek jelen házi vizsgájukon, kik a legnagyobb örömmel eleget is tettek meghívásuknak.

A kitűnő mintacsapat gyönyörű együttesben különféle rend- és szabadgyakorlatot mutatott be. Azután egyenkint a szereken végeztek elismerésre méltó produkciókat. Kitűntek *Holics* Ödön, *Róna* Ármin, *Perényi* Tivadar, *Klausz* Lajos és *Katz* Ármin.

Az egész bemutató alatt a házi zenekar (a Zenekör zenekara) szép dalokkal, indulókkal lelkesítette az amugy is lelkes kis csapatot.

A megjelentek a legnagyobb meglepedésüket nyilvánították a látottak fölött és melegen üdvözölték *Barna* tanárt a fő-, meg *Holicsot* és *Rónát*, az al mestereket.

B. A.

Az orsz. izr. tanítóképző-intézet Zeneköre május 13-án, a pesti izr. fiu-polgári-iskola disztermében *Mozart-hangversenyt* rendezett, a nagy zeneszerző születésének 150-ik évfordulója alkalmából. Az egész műsor az ő szerzeményeiből volt összeállítva. Ez a hangverseny a körnek ez évi utolsó működése volt. Ha vizsgáljuk a kör egész évi működését, bámulatos fejlődését, csak a legnagyobb elismerés hangján szólhatunk *Major J.* Gyula tanár fáradhatlan buzgalmáról, ki a kör tanár-elnöke volt és ki az idén először szólaltatta meg a nagybőgőt és a gordonkát képzői növendék kezében; továbbá dicsérettel kell megemlékeznünk *Vértés* Gyuláról, a kör lelkes karvezető-elnökéről.

Az utolsó, fentemlített sikerült hangversenyen a közreműködők mindannyian derekasan helyt álltak.

Vértés Gyula elnöki megnyitójában szép szavakban hódolt Mozart emlékének. Ezután a zenekar ügyes összjátékkal egy nyitányt adott elő. *Róna* Ármin sikerült szavalata után *Gottlieb* Lajos meglepő készültséggel adta elő a Varázsfuvolából való hegedű szólóját. Majd meg *Traubkatz* Márkus gyönyörű mély basszus hangjával Sarastro dalát énekelte, kis énekkar kísérettel, kit — mindenki legnagyobb meglepetésére — a kis *Major* Róbert kísért zongorán. Mély hatást ért el a szivességből közreműködő *Strasser* Ilonka k. a. ügyes zongorajátéka. Megemlítendő még *Wiener* Pál hegedű szólója. Az igazán sikerült hangversenyt az énekkar által előadott Szövetségdal zárta be. A zene- és énekkart *Vértés* Gyula vezényelte.

A szép számmal megjelent ünneplő közönség között ott láttuk dr. *Bánóczy* igazgatóval az élén a tanítóképző tanári karát, ezenkívül a Volt Iskolatársak Egyesületének egész vezetőségét.

B. A.

Az Izraeliták Országos Siketnéma Intézete az idén tölti be fennállásának harmincadik esztendejét. Az intézet vezetősége ez évfordulót nem kívánja ünnepelni, de mi nem akartunk ez alkalom felett nyomtalanul elsuranni és felkértük *Adler* Simon tagtársunkat, lapunk munkatársát és az intézet tanárát, hogy az immár 30 esztendő óta történetét és működését lapunk olvasói számára legalább dióhéjban ismertesse. Az érdekes cikket lapunk e számában találják meg olvasóink.

Kitüntetés. *Berger* Mór váci kartársunk az egészségügy sikeres tanításáért a *Trefort*-alapról 25 korona jutalomban részesült. Az alapot kezelő bizottság a kitüntetettnek ez irányú érdemeit még külön, egy hozzá intézett dicsérő okmányban is melegen méltatta.

Névmagyarosítás. *Schwartz* Márk bonyhádi tagtársunk nevét belügyminiszteri engedéllyel „*Szini*“-re magyarosította.

Pályázatok. Az aradi, vésztői és zombori hitközségek a felekezeti iskolájuknál megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdettek.

VEGYESEK.

Emléklapok. Egyesületünk most egy esztendeje *Csukási Fülöp* alelnök indítványára emléklapokat adott ki. Tagtársaink már évek óta sürgették t. i., hogy a forgalomban levő és művészileg értéktelen, úgynevezett „kitüntetési jegyek“ helyett egyesületünk csináltasson oly művészi kivitelű, zsidó felekezeti és egyszersmind hazafias szimbolumokkal díszített emléklapokat, melyek úgy a felekezeti iskolában, mint a hitoktatásnál, a jó tanulók jutalmazására alkalmasak és amelyek emléklap gyanánt oly tanulók közt is kioszthatók legyenek, kik a legfelsőbb osztályt végezve, az iskolát elhagyják. Ez emléklapok a legszebb kivitelben mult év június havában elkészültek, de technikai okokból a piacra egy kicsit elkésve kerültek; de még úgy is már az első évben szép számmal fogytak. Felkérjük t. tagtársainkat, hogy ez emléklapokat iskoláik számára az idén is minél nagyobb számmal rendeljék, avagy befolyásukkal hassanak oda, hogy hitközségük azokat megrendelje, annál is inkább, mert ez emléklapok tiszta jövedelméből az *üdülő telep* alapját gyarapítjuk. A megrendelés módozatait t. tagtársaink a lapunk e számában is közölt „*Kérelem*“-ben találhatják.

Felhívás. Kedves Kartársak! (1876—1906.) 30 éve annak, hogy a tanítóképző-intézet falait elhagytuk, kiléptünk az életbe, hogy hazánk szent ügyét, a népnevelést szolgáljuk. E hosszú idő óta megszűnt köztünk az összeköttetés. Jöjjünk össze, ujítsuk meg a régi kollegialis viszonyt! Az összejövetelre legtanácsosabb lenne a f. évi sátoros félünnepeket felhasználni; találkozás helye Budapest. Kartársak, értesítetek elhatározástokról és lakhelyetekről. E felhívás tartalmát közöljétek azon kartársakkal, kiknek tartózkodási helyéről tudomásotok van. Budapest, 1906. ápr. 24. Lévai (Lipsitz) Miksa, sz.-főv. polg. iskolai tanár, (VI., Szondy-u. 42/c. III. 25.)

Babylon vizein. *Patai József* verskötete, melynek megjelenését lapunk utolsó számaiban előre jeleztük és melyet széles körben érdeklődéssel vártak, e napokban megjelent. A kötet tartalmánál és ama mély vallásos érzésnél fogva, mely minden sorában nyilvánul, mindenk előtt a zsidó ifjuság számára való. Jól tennék tehát t. tagtársaink, ha iskoláik ifjusági könyvtárai részére nagyobb számban megrendelnék. De a kötet igen alkalmas vizsgai jutalomkönyvül is, melyet az elemi iskola legfelsőbb osztályaiban és a hittantanításnál a középiskola minden osztályában lehetne kiosztani. E célra alkalmassá teszi a könyvet gyönyörű kiállítása is, mert a magyar nyomdaipar valóságos remeke. A könyvet gyönyörű rajzok is díszítik, melyeket neves festők készítettek. A könyv bolti ára 5 korona, de az Egyenlőség kiadóhivatalában (V., Váci-körut 18.) 4 koronáért megrendelhető.

Emlékkönyv a nagyváradai izr. hitközség iskolájának felavatásáról. Kiadja a hitközség előljárósága. A nagyváradai izr. hitközség 1905. szeptember 3-án ünnepi istentisztelettel és díszközgyűléssel avatta fel iskoláját és annak új otthonát. Ezen ünnepélyes felavatás emlékére a hitközség előljárósága egy szépen kiállított Emlékkönyvet adott ki. Bevezetést *Sebestyén Dezső* vezető-tanító írt hozzá, melyben a létesített iskola fontosságáról és az avatási ünnepélyen elhangzott szép beszédekről emlékszik meg. Tartalmazza továbbá a füzet dr. *Kecskeméti* Lipótnak az istentisztelet alkalmával elmondott szép imáját, dr. *Grósz* Menyhért iskolaszéki elnöknek a díszközgyűlésen tartott gyönyörű programmbeszédét, *Schütz* Albertnek az iskola létesítéséről szóló jelentését, az adakozók névsorát, végül dr. *Kecskeméti* Lipót mélyen átérzett avató beszédét, melyet lapunk annak idején egész terjedelemben közölt.

Munka és Játék címmel új pedagógiai havi folyóirat jelent meg május havában *Teleki* Sándor gróf és *Guttenberg* Pál szerkesztésében. Az új lap a gyakorlati nevelés mindenneknél fontosabb eszméjét akarja szolgálni. Programjában körülbelül azon gondolatok propagálását tűzte ki magának célul, melyeket az új tanterv Utasításai a gyakorlati nevelés című fejezetben oly meggyőző igazsággal fejtegetnek. Az az örvendetes jelenség, hogy a tanításban megnyilatkozott közvélemény

szerint az Utasításoknak éppen ez a fejezete talált leghamarább visszhangra, és tetszett minden körben osztatlan egyhangúsággal, remélni engedi, hogy az újlapot és annak tendenciáját is szívesen fogja felkarolni a magyar tanítóság és így a tanuló-ifjúság technikai nevelésének eddig elhanyagolt ügye az új tanterv megvalósításának keretében is megoldásra talál. Az új folyóirat első számának minden cikke e tendenciákat szolgálja. Felemlítendők különösen: *Kirándulunk a patakhoz, Játzóterek, A biológiai gyűjtés, Beszélj a földdel és ő megtanít téged* stb. A lap előfizetési ára egész évre 8 korona. A kiadóhivatal: VI., Andrassy-út 21. sz. alatt van.

Hymen. Érdemes tagtársunknak, *Knopfler* Sándor sátoraljaujhelyi tanítónak fia, dr. *Gombos* Gáspár junius hó 3-án vezeti oltárhoz *Sonnenfeld* Lilly kisasszonyt Ujpestről. — Gratulálunk!

□ **Trencsén-Teplic,** ez európai hírű, elsőrangú hazai fürdőhelynek lapunk jelen számában közölt hirdetését t. olvasóink figyelmébe e helyen is melegen ajánljuk. Hathatós gyógykurái, gyönyörű vidéke, kényelmes és minden tekintetben kifogástalan berendezése miatt külföldről is nagy számmal keresik fel e fürdőhelyet a gyógyulást vagy üdülést kereső betegek.

§§ **Hirdetés.** Okleveles izr. tanító több évi jeles nyilvános működést igazoló bizonyítványokkal hitközségi iskolánál rendes tanítói vagy hitoktatói állást keres. *Horn* Sámuel, Monok (Zemplénm.)

∞ **Hugomat,** csinos, fiatal, művelt leányt, 8000 korona hozománya és szép kelengyéje van, városi izr. tanárhoz, tanítóhoz vagy hivatalnokhoz férjhez adni óhajtom. Levelet „*Fővárosi ügyvéd*“ jelige alatt kérek a szerkesztőség címére. (VII. Sip-utca 12. sz.)

Szerkesztői üzenet.

T. A. Ujszivác. Első kérdésére, hogy a hitközségi alkalmazottat megilleti-e a husvéti liszt, annyit felelhetünk, hogy egy 1897. évi 61.071. számú, Gömörmegye közigazgatási bizottságához intézett miniszteri rendelet kimondja, hogy a tanítót feltétlenül megilleti az ingyenes templomi ülés, — az adó- és gabellamentesség, meg a husvéti liszt pedig akkor, ha a hitközség egyéb alkalmazottjai (rabbi, kántor stb.) is élvezik ez illetményeket. E miniszteri rendeletet szószerinti szövegben lapunk 1897. évi 12. számában közöltük. Második kérdésére nem felelhetünk, minthogy kántori ügyekben nem vagyunk kellően informálva.

Trencsén-Teplicz

elsőrangú hazai fürdőhely.

Kiváló gyógyerejű kénforrások. — Iszapfürdők. — Kedvező fekvés. — Egészséges klíma. — Gyönyörű vidék. — Kellemes nyári tartózkodás.

— Fürdőidény május 1-től szeptember végéig. —

Május és szeptember havában olcsóbb lakások.

☞ Vasutállomás: Tepla - Trencsén-Teplicz, 20 percre a fürdőhelytől. ☞
Felvilágosítással szolgál: ó-moravica dr. *Heinrich* Adolf fürdőigazgató és *Pfliegel* János fürdőgondnok.

Pártoljuk a honi ipart!!

Az igaz magyar gazdasszony nem küldi már ruháit külföldre tisztítás és festés végett, mert

Beierl József

műfestő és vegytisztító

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban

a legjutányosabban és legpontosabban vegytisztít és fest bármilyen uri és női szövet-, selyem-, bársony- és csipke-ruhát. **Csipke- és szövetfüggönyök tisztítása.** — Vidéki megrendelések gyorsan, pontosan és jutányosan eszközöltetnek.

Főüzlet:

Budapest, VI. Király-utca 8.

az udvarban.

Gyűjtőtelep:

Budapest, IV. Múzeum-körut 31.

Ujpest, Kemény Gusztáv-utca.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. Gyermekek- és életbiztosító-intézet Budapesten, VI. Teréz-körut 40—42. sz. Alapított 1863. évben. Folyó év április havában 1,411.000.— K értékű biztosítási ajánlat nyújtatott be és 1,228.600.— K értékű új biztosítási kötvény állítatott ki. Biztosított összegek fejében 66.574 K 59 fillér fizettetett ki. 1906 január 1-től április 31-ig bezárólag 4.826.900 K értékű új biztosítási kötvény állítatott ki. Biztosított összegek fejében a folyó évben 307,487 K 30 f. és az intézet fennállása óta 10,473.341 K 60 fillér fizettetett ki. Ezen intézet a gyermek- és életbiztosítás minden nemével foglalkozik a legolcsóbb és legelőnyösebb feltételek mellett.

**SZENASY^{Co} ÉS
ÁRPÁD DMKE.
MAGYAR
RAJZKÖRZŐI A LEG-
JOBBAK.**

**MINDEN JOBB PAPIRKERESKEDÉSBEN KAPHATÓ
FŐRAKTÁR. BUDAPEST. IV. FERENCZIEKTERESEN**

Müller Testvérek, Budapest. Vegyészeti gyár. Tinta, tus és aquarell-festék gyártmányaik a legjobbak.

Weisz Salamon Budapest, Népszínház-utca 25. Ajánlja nagy raktárát üveg, porcellán és lámpa árukban. Épületüveges. — Képrámák nagy választékban.

Vizsgálafi ajándékul, iskolai könyvtárak számára a legolcsóbb, legjobb és legalkalmasabb a

FILLÉRES KÖNYVTÁR

Magyar fiuk, magyar leányok számára. Szerkeszti: **PÓSA LAJOS.**

Elbeszélések, regék, történelmi elbeszélések, versek, szindarabok és útleírások gyűjteménye.

== **Egy-egy kötet ára színes borítéku kötésben 50 fillér.** ==

MOST JELENT MEG :

220—221. Lampérth Géza. Hű a koporsóig. Történelmi elbesz. Rákóczi korából. Képekkel	1.—
222. Lőrinczy György. Mátyus földjén. Elbeszélés képpel	— .50
223. Barta Irén. A csillagok között. Képpel	— .50
224—225. Dingha Béla. A krencsi erdő meséi. Képpel	1.—
226. Gyökössy Endre. Palkó Debreczenben	— .50
227—228. Lengyel Laura. Magyar hősök. Történelmi elbeszélés képpel	1.—
229. Móra Ferencz. Falun, városban	— .50
230. Józsa Antal. Hóvirágok	— .50

Megrendelésnél minden címért 54 fillér (4 fillér portóra való) küldendő be, hogy aztán bérmentve küldjük meg a rendelt köteteket Husz kötetért 10 korona küldendő be. Minden kötet külön is kapható.

A Filléres Könyvtár teljes jegyzékét kívánatra megküldjük.

SINGER és WOLFNER könyvkereskedése,

Budapest, VI. Andrassy-út 10.